

DRAUGAS

LITHUANIAN WORLD-WIDE NEWS

ANTRADIENIS – TUESDAY, SEPTEMBER – RUGSĖJO 9, 2014 • Vol. CV Nr. 106 Kaina 1 dol.

4545 WEST 63rd STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60629

PERIODICALS

NEWSPAPER – DO NOT DELAY – Date Mailed 09-08-2014

Šiluvoje prasidėjo didieji Švč. M. Marijos Gimimo atlidai

Rugsėjo 7-ąją, dar vasariška šiluma ir saule džiuginantį sekmadienį, Šiluva, garsi Lietuvos piligriminė šventovė, sutiko pirmuosius didžiųjų Šilinių atlidų dalyvius (pavienius ir grupes, taip pat ir chorus) iš pačių įvairiausių Lietuvos kampelių – įvairių vyskupijų parapijų, bendruomenių, draugijų atvykstančius švęsti Dievo Motinos Gimimo, o šiais Šeimos metais jos užtarimui pavesti savo, savo artimųjų ir visos Lietuvos šeimas.

Atlidų išvakarėse, šeštadienį, rugsėjo 6-ąją, apie Šilinių pradžią Šiluvos miesteliui bei visiems piligrimams, kurie rengiasi čia atkelti per atlidų aštuondienį, gražiai paskelbė po šv. Mišių Apsireiškimo koplyčioje vykusią iškilmingą procesiją su Švč. Sakramentu iš koplyčios į Švč. M. Marijos Gimimo baziliką. Pamaldoms vadovavo Kauno arkivyskupas metropo-

litas Sigitas Tamkevičius, vyskupas augziliaras Kęstutis Kėvalas, koncelebravo Šiluvos parapijos klebonas kun. Erastas Murauskas, kiti Šiluvoje tarnaujantys kunigai, asistavo Kauno kunigų seminarijos klierikai. Giedojo Šiluvos parapijos choras.

Šilines pradedančiose vakaro šv. Mišiose, kuriose paprastai dalyvauja atlidų patarnautojai, savanoriai, šiemet, kai švenčiame Šeimos metus, gausiai dalyvavo Lietuvoje veikiančio Dievo Motinos krikščioniškų šeimų bendruomenės nariai (atvykę į Šiluvą ir su vaikais) iš kelių Lietuvos miestų – Kauno, Vilniaus, Klaipėdos, Prienų, Ukmergės ir kt.

Kauno arkivyskupijos info
Marijos Stanulytės nuotraukos

ŠIAME NUMERYJE:

A. Kubilius siūlo naują „Maršalo planą“ – 3 psl.

E. Cassidy lankėsi Lituistikos katedroje – 5 psl.

Neseniai Čikagoje pristatyta paroda keliauja į Lietuvą

Ką tik dalyvavome parodos „Praradę Tėvynę: Išeivių iš Baltijos šalių istorija. 1944–1952“ pristatyme Čikagoje – jos atidarymas vyko rugpjūčio 23 ir 24 dienomis. Ir štai paroda pradeda savo ilgai trukusiančią kelionę po kitus miestus ir šalis. Pradeda nuo Lietuvos, Kauno: į lietuviškojo parodos varianto atidarymą rugsėjo 12 d. kviečia Lietuvių išėivijos institutas ir Prezidento Valdo Adamkaus biblioteka – muziejus. Paroda bus rodoma Vytauto Didžiojo universiteto Didžiosios salės foje.

Balzeko lietuvių kultūros muziejaus Čikagoje ir Vytauto Didžiojo universiteto Lietuvių išėivijos instituto bei latvių ir estų lietuvių bendruomenių išėivijoje rengiama tarptautinė paroda „Praradę Tėvynę. Išeivių iš Baltijos šalių istorija. 1944–1952“ – unikalus projektas, siekiantis pristatyti išskirtinį pabaltijiečių išėivių gyvenimą Vokietijos DP stovyklose. 2014 m. sukanka 70 metų, kai iš Lietuvos vengdami sovietinių rep-

resijų pasitraukė Baltijos šalių politikos, mokslo ir kultūros elito atstovai; Vokietijoje įkurtose DP stovyklose vyko aktyvus visuomeninis gyvenimas, buvo steigiamos mokyklos, veikė Pabaltijo universitetas, buvo leidžiamos knygos, gyvavo teatriniai

sambūriai, dailininkai organizavo parodas. Pabaltijiečiai pirmaisiais gyvenimo svetur metais saugojo ir puoselėjo kalbą, kultūrinę tradicijas, tai buvo svarbiausias tautinės tapatybinės išlaikymo išėivijoje garantas. „Draugo“ info

DRAUGAS

Mano laikraštis
nuolatinis,
patikimas,
mus rišantis.

Namai be knygų yra kūnas be sielos – Lotynų priežodis

Vienas iš didžiausių šios dienos galvosūkių: kodėl Estijos saugumo pareigūnas Eston Kohver pateko į Rusijos Federalinės saugumo tarnybos rankas?

Gal Rusija surengė provokaciją, siekdama sumenkinti JAV prezidento Barack Obama vizito į Taliną reikšmę? Gal Rusija mėgina parodyti, kas šiame regione – tikrasis šeimininkas, nors Estijos sostinėje viešėjęs Amerikos vadovas labai aiškiai pabrėžė, jog NATO nusiteikimas ginti visas savo nares, – nepalaužiamas?

Neatmestina versija, jog Kremlius tiesiog keršija Estijai, kurios kontržvalgyba pastaraisiais metais sėkmingai atskleidžia užsimaskavusius rusų šnipus. Prisiminkime liūdnei pagarsėjusių Herman Simm, Aleksej Dressen ir Vladimir Veitman istorijas. Visi trys vyrai užėmė aukštas pareigas Estijos valstybės struktūrose. Visi trys buvo užverbuoti Rusijos slaptųjų tarnybų.

Kur jie dabar? Estijos kalėjimuose atlieka laisvės atėmimo bausmes už Tėvynės išdavimą ir bendradarbiavimą su svetimomis valstybės slaptosiomis tarnybomis. H. Simm veikia išaiškinta 2008-aisiais, A. Dressen – 2012-aisiais, V. Veitman – 2013-aisiais. Sutikite, tai solidus iššūkis Rusijos saugumui. Vaizdžiai tarant, per šešerius metus – net trys estiški antausiai.

Beje, žymus britų politikos ir saugumo ekspertas apžvalgininkas Edward Lucas yra pabrėžęs, jog Estija – bene vienintelė NATO ir Europos Sąjungos valstybė, kuri Rusijos šnipams taiko griežtas bausmes. Kitos NATO ir ES valstybės rusų šnipams – atlaidesnės.

Tad sunku patikėti, Rusijos federalinio saugumo tarnybos (FST) neerzintų KaPo (Estijos saugumo policijos) profesionalumas. Naivu manyti, jog FST neieško Estijos žvalgybą pažeminti galinčių kontrpriemonių.

Viešojoje erdvėje šiuo metu vyrauja dvi versijos, kaip labai patyręs, iš paties Estijos prezidento rankų valstybinių apdovanojimų sulaukęs E. Kohver atsidūrė Rusijoje. Taigi turime estišką ir rusišką versijas.

Estiškoji versija sako, jog šis kontrabandos per valstybinę sieną paslaptis tyręs profesionalas buvo pagrobtas Estijos teritorijoje netoli Luhamos pasienio punkto naudojant jėgą. Pavyzdžiui, buvo mesta dūminė granata. Pagrobimo metu naudoti net specialūs radijo trukdžiai, neleidę estui apie incidentą operatyviai pranešti saviškiams.

Rusiškoji versija teigia, kad E. Kohver suimtas ne Estijos, bet Rusijos teritorijoje. Sučiuptas jis tik todėl, kad neva atliko prieš Rusiją nukreiptus žvalgybinius veiksmus. Esą pas sulaikytąjį rastas ne tik šaunamasis ginklas, bet ir įranga, reikalinga slap- tam garso įrašymui.

Kokia iš šių versijų tikroji? Ar artimiausiu metu neatsiras naujų versijų? Ar E. Kohver pagrobimas nebus palydėtas naujais panašiais įvykiais ne tik Estijos – Rusijos, bet jau ir Latvijos – Rusijos bei Lietuvos – Rusijos pasienyje?

Juk dauguma blaiviai mąstančių analitikų, ekspertų, politikos apžvalgininkų įsitikinę: Vladimiras Putinas nesustos Ukrainoje. Jei Kremliaus diktatoriaus niekas Ukrainoje nesustabdys, jis bandys įkelti koją ir į Baltijos valstybių teritoriją. Tad galbūt E. Kohver pagrobimas byloja, jog Rusija jau pradėjo aktyvius veiksmus, nukreiptus prieš Baltijos valstybes? Panašu, jog Kremlui šiuo metu bent jau knieti išsiaiškinti mūsų budrumą ir NATO vadovybės reakciją.

Estijos – Rusijos pasienyje nutikusi istorija – mįslinga. Estiškojo leidinio postimees.ee tvirtinimu, prieš pat Estijos Saugumo policijos departamento Tartu skyriaus bendradarbio E. Kohver sulaikymą

Kas atsitiko Estijoje?

GINTARAS VIŠOCKAS

Rusijos Pskovo saugumiečiai teigė sučiupę 36-erių metų Estijos pilietį, kurio kišenėse rasta narkotinių medžiagų (beveik 5 gramai). Ar tarp žvalgybos pareigūno E. Kohver ir esto, kurio kišenėje aptikta narkotikų, egzistuoja ryšys?

Oficiali Estijos valdžia skubiai sušauktoje specialioje spaudos konferencijoje teigė, esą rusai „pagrobė ypatingai patyrusį Estijos saugumo policijos pareigūną“. Tačiau teigė, jog šis įvykis greičiausiai nėra „politiškai motyvuotas“.

Net Estijos prezidentas Toomas Hendrik Ilves savo asmeninėje „Twitter“ paskyroje nurodė, girdi, Estija turi kuo pasigirti, kovodama su organizuotu nusikalstamumu, ir „tokio pobūdžio Estijos stiprumas neabejotinai erzina nusikaltėlius“. Vadinas, įtarimai metami „kriminalinio pasaulio“ atstovams? Ar tiesiog estai nenori atskleisti, kokios informacijos jie turi sukaupę?

Iškalbinga, kad Taline reziduojantis Rusijos ambasadorius Jurij Marzliakov vis tik buvo pakviestas į Estijos Užsienio reikalų ministeriją duoti oficialių paaiškinimų. Paaiškino taip, kad aiškiau tikrai netapo nei Estijai, nei estiškąjį įvykį tiriantiems lietuviams ar latviams.

Be kita ko, Estijos užsienio reikalų ir Estijos vidaus reikalų ministrai sutartinai teigė, jog „KaPo pagrobimas – rimtas incidentas“.

O štai Estijos gynybos ministro patarėjas Eerik Niiles Kross manąs, kad tai – itin agresyvus žingsnis, pažeidęs virtualią tarptautinių normų. Jei toji informacija, kuri jam prieinama, – tiksli, vadinas, tai – ne provokacija, o pati „tikriausia agresija“.

„Pastaruoju metu sklindančių žinių fone sudėtinga patikėti, kad taip galėjo įvykti. Šį atvejį galima pavadinti peržengiančiu visas ribas“. Šiuos jo žodžius citavo tiek postimees.ee, tiek BNS, tiek delfi.lt.

Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų fakulteto dėstytojas Nerijus Maliukevičius, komentuodamas tinklalapiui delfi.lt, pabrėžė, jog Estijos saugumo pareigūno pagrobimas

greičiausiai sietinas su kokia nors žlugusia estų saugumo tarnybos KaPo kontržvalgybine operacija.

„Manau, kad ir čia buvo kontržvalgybinė operacija, kurios pasekmės yra tokios, kokios yra: tikriausiai ne viskas sklandžiai vyko ir ta operacija tapo tokia vieša“.

Žodžiu, nieko keisto, jog turime rugsėjo 5-osios įvykį. Estija solidžiai prieš

šinasi Rusijos žvalgybų brovimuisi į jos teritoriją. Ne kiekvienu sykiu – sėkmingai. Arba tiesiog Rusija siekia bet kokia kaina sužlugdyti sėkmingas estiškas kontržvalgybines operacijas. Tegul – net drastiškos priemonėmis.

Tiesa, prieš keletą metų toks nutikimas nekeltų ypatingai didelio visuomenės susidomėjimo. Dabar gi ypatingų atspalvių jam suteikia kariniai neramumai Ukrainoje bei Rusijos atkaklumas aiškinantis, ar deramai NATO saugo savo rytines sienas.

Blogiausia, kad visi koziriai – ir vėl Rusijos rąkose. Tiek Estija, tiek kitos Vakarų valstybės turi vieną galimybę – tapti prašytojomis. O Rusija gali tapti šantažuotoja – arba gražins, arba negražins. Jei norės didinti įtampą – negražins. Norės pažeminti – ims šaukti, jog gražintų, bet Estija ir Vakarai nemoka mandagiai paprašyti. Prašysime nusižeminę, Rusija sugalvos naujų priešasčių, kodėl negali į Estiją gražinti „patyrusio estų žvalgo“.

Šių eilučių autorius regi patį blogiausią variantą. Privalu ruošti naujoms provokacijoms ne tik Estijoje, bet ir Latvijoje ar Lietuvoje. Rugsėjo 5-ąją pagrobtas Estijos pilietis, rytoj, žiūrėk, Baltijos valstybėse bus sumušti V. Putiną šlovinantys rusakalbiai. Neuzteks muštynių, atsiras ir, neduok Dieve, žmogžudysčių.

Apie įtampas mažėjimą negali būti nė kalbos. Kremlui verkiant reikia naujų konfliktų. Bent jau tam, kad būtų primirštas karas Ukrainoje.

Tardamas šiuos žodžius ir vėl remiuosi britų politikos ir saugumo eksperto E. Lucas pranašavimais. Duodamas interviu svetainei delfi.lt E. Lucas pabrėžė, jog klysta tie, kurie mano, jog V. Putinui užteks Krymo ir Rytų Ukrainos. Artimiausiu metu dideli pavojai, pasak E. Lucas, laukia Kazachstano, Moldovos, Gruzijos, Azerbaidžano. Tačiau labiausiai V. Putinas norėtų susigražinti Baltijos valstybes...

Taigi nebūtų Kremliaus noro smogti Baltijos valstybėms, nebūtų ir rugsėjo 5-osios įvykio Estijos – Rusijos pasienyje...

Ambasadorius Ž. Pavilionis kalbėjo NATO sąjungininkams

Wales vykusio NATO viršūnių susitikimo proga

„The Heritage Foundation“ institutas rugsėjo 4 d. sukvietė diskusijai Washingtono reziduojančius NATO šalių ambasadorius, JAV Kongreso ir administracijos pareigūnus bei politikos žinovus. Renginyje kalbėjęs Lietuvos ambasadorius JAV Žygimantas Pavilionis (trečias iš k.) pabrėžė, jog džiaugdamiesi NATO sėkme plečiant sąjungininkų ir partnerių ratą, kartu turime savęs paklausti, ar viską padarėme gindami savo deklaruojamas vertybes, ypač dabartinės Rusijos ag-

resijos Ukrainoje akivaizdoje. Jis padėkojo JAV administracijai už rodomą dėmesį ir solidarumą Baltijos regionui, pabrėždamas ir ką tik įvykusio JAV prezidento B. Obama vizito Taline svarbą bei kartu išreiškė viltį, jog Jungtinių Valstijų

bei kitų sąjungininkų parama neapsiribos deklaracijomis, bet virs realiais veiksmais sustiprinančiais mūsų regiono saugumą.

LR ambasados JAV info ir nuotr.

DRAUGAS

(USPS-161000)

THE LITHUANIAN WORLD-WIDE NEWSPAPER

Published on Tuesday, Thursday and Saturday except legal Holidays, Jan. 2nd, and Dec. 26th by the Lithuanian Catholic Press Society,

4545 W. 63rd Str., Chicago, IL 60629-5532.

Tel.: 773-585-9500. Fax.: 773-585-8284

Periodical class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices.

Subscription Rates: \$150.00.

Postmaster: Send address changes to

Draugas – 4545 W. 63rd Street, Chicago, IL 60629-5532

GARBĖS PRENUMERATA \$250.00

JAV – metams \$150.00 • 1/2 metų \$80.00 • 3 mėn. \$57.00

Pirma klase: kasdien – \$340.00 • visos savaitės \$240.00

Kanadoje (USD): – metams \$390.00 • 1/2 metų \$210.00 • 3 mėn. \$110.00

Užsakant į Lietuvą ir kitas užsienio šalis oro paštu – metams \$615.00 • 1/2 metų \$315.00

Į Lietuvą reguliariu paštu – metams \$120.00 • 1/2 metų \$66.00

TIK ŠEŠTADIENIO LAIDA

JAV – metams \$95.00 • 1/2 metų \$70.00 • 3 mėn. \$48.00

Kanadoje (USD) – metams \$150.00 • 1/2 metų \$120.00 • 3 mėn. \$75.00

Užsakant į Lietuvą ir kitas užsienio šalis: oro paštu – metams \$220.00 • 1/2 metų \$120.00

Į Lietuvą reguliariu paštu – metams \$70.00

Mažindami pašto išlaidas, pakvitavimų už prenumeratą nesiuočiame.

„Draugo“ prenumerata yra mokama iš anksto.

Administracija dirba kasdien, nuo 8:30 iki 4:30, šeštadieniais nedirba.

Redakcija dirba kasdien, nuo 7:00 iki 3:00, šeštadieniais nedirba.

Vyriausioji redaktorė –

Ramunė Lapas

vyr. redaktore@gmail.com

Kultūrinio šeštadienio priedo redaktorė –

Renata Šerelytė

rainbow.vilnius@gmail.com

Redakcija už skelbimų turinį neatsako. Skelbimų kainos atsiunčiamos gavus prašymą, ką nors skelbti. Redakcija straipsnius taisy savo nuožiūra. Nenaudotų straipsnių nesaugo. Siunčiant prašome pasilikti kopiją.

El. paštas:

redakcija@draugas.org

skelbimai@draugas.org

administracija@draugas.org

DIDYSIS POKALBIS

A. Kubilius Europai siūlo naują „Maršalo planą“

Lietuvos Respublikos Seimo opozicijos vadovas, Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų pirmininkas Andrius Kubilius paskelbė apie naują „Maršalo planą“, kurį jis siūlo Europai, siekiančiai padėti Rusijos agresijos niokojamai Ukrainai. Kas tai yra? Savo požiūrį į įvykius Ukrainoje ir aplink Ukrainą, taip pat ir į šią šiuolaikinę Vyriausybės veiklą bei Lietuvos energetines problemas buvęs premjeras sutiko išdėstyti ir „Draugo“ korespondentei.

– Jūs pats ir Jūsų partija labai artimai bendrauja su Ukrainos demokratinėmis partijomis, pats ne kartą lankėtės Kijeve, netgi Euromaidano dienomis, taigi iš arti galite stebėti įvykių raidą. Norėtume išgirsti Jūsų požiūrį į šią šiuolaikinę Ukrainos problemą.

– Įvykiai Ukrainoje kelia didžiulį nerimą dėl geopolitinės situacijos – dėl mūsų ir Europos saugumo, nes Rusija pradėjo karą prieš Ukrainą. Situacija visiškai aiški. Su Ukrainos politikais tikrai turime labai gerus ryšius, stengiamės padėti kiek galime – padedame organizuodami labdarą ir Europoje ieškodami politinės paramos. Čia matome savo didžiulę užduotį. Pirmiausia – išnaudojant savo narystę įvairiose Europos organizacijose. Štai ką tik Briuselyje dalyvavome Europos liaudies partijos vadovų tarybos posėdyje, prieš kurio formalią pradžią vyko susitikimas su Ukrainos prezidentu Petro Porošenka. Jis nuoširdžiai ir įkvėptai kalbėjo, kad Ukraina yra didžiulio pavojų akivaizdoje, Ukrainos žemėje vyksta karas dėl Europos ateities, Ukrainai reikia pagalbos...

Tiesiogiai pačiai Ukrainai mes karine ar humanitarine parama labai daug negalime padėti, bet mes galime padėti Europoje ir Vakaruose keldami Ukrainos klausimą ir siūlydami sprendimus. Aš čia matau keletą dalykų, kuriuos bandau išaiškinti ir vakariečiams. Pirmas dalykas – skirtumas tarp Putino ir Vakarų elgesio. Putinas turi aiškią ilgalaikę strategiją ir ją nuosekliai įgyvendina. Toje strategijoje jam palankus faktorius yra kiek galima ilgesnis laikas, keliant Ukrainoje sumaištį ir tešiant karines operacijas. Jis siekia ne tik karinių pergalių užimant vieną ar kitą teritoriją, kaip užėmė Krymą. Mano įsitikinimu, jis siekia ilgalaikio strateginio rezultato – parklupdyti Ukrainą ekonomiškai, finansiškai, socialiai, sukelti žmonių nusivylimą, – moralinį, politinį, – ir taip sau atverti duris ir grįžti į tokią situaciją, kai Rusija galėtų dominuoti visoje Ukrainoje.

Vakarai iki šiol elgiasi, kaip aš vadinau, situacinio reagavimo principu – Putinas padaro kažkokį žingsnį, tada Vakarai puola skambinti, reiškia susirūpinimą derybomis spręsti klausimą, taiko sankcijas. Bet ta situacinė reakcija neturi ilgalaikės ašies. Vakarai turėtų parodyti, kad Putinas Ukrainoje jokių ilgalaikių tikslų nepasiekia. Taip sakant, nepasiekia nei karine prasme. Todėl čia Ukrainai labai svarbi yra karinė parama. Kad Uk-

raina, lietuviškai tariant, neliktų vienai viena, kovodama ne tik už save, bet ir už visą Europą. Putinas turi pamatyti, jog jis, net ir įvesdamas savo karinius dalinius, nesugebės persverti karinės pusiausvyros.

Kitas dalykas – reikalinga rimta ekonominė parama. Todėl aš pradėjau kalbėti apie sąlyginai pavadintą „Maršalo planą“. Tą „Maršalo planą“ Europa gali sukurti labai paprastai, neieškodama naujų piniginių resursų, bet imdama savo 2014–2020 m. biudžetą, kurio bendra apimtis yra 1 trilijonas eurų. Tai 1 tūkst. milijardų. Galim, pavyzdžiui, sutarti, kad 3 proc. nuo tos sumos kaip „Maršalo plano“ finansai eitų Ukrainai. Tai būtų apie 30 mlrd. eurų. Tai jau nemaži pinigai. Mums, Lietuvai, parama, kurią mes gauname iš Europos biudžeto, sumažėtų maždaug 300 mln. eurų, bet vis tiek liktų apie 10 mlrd. Mes nenumirsime be tų 300 mln., kuriuos labai dažnai išleidžiame kokiems nors kvalifikacijos kėlimo kursams ar pan. (biurokratai moka labai greitai tuos pinigus išleisti).

Mano įsitikinimu, Ukrainai neužtenka vien humanitarinės paramos, nors žmonių solidarumas labai svarbus. Rusijai neužtenka sankcijų, nors jos irgi reikalingos, – jos turi priversti Putiną stabtelėti ir pagalvoti, kuo tai gresia pačiai Rusijai, bet sankcijos turi būti dabar, be atidėlojimų ir tokios griežtos, kad sustabdytų Putiną. Dabar palaipsniui sankcijų auginimas leidžia Putinui galvoti, kad jis dar turi laiko dusinti Ukrainą, kol sankcijas pajus patys Rusijos gyventojai.

– Ar, Jūsų nuomone, Lietuvos pagalba Ukrainai yra pakankama? Ir apskritai, kaip vertinate šią šiuolaikinę Vyriausybės darbą? Kadencijos pradžioje sakėte, kad jos darbas įsisuka labai vangiai. Jau praėjo beveik pusė kadencijos...

– Dėl Ukrainos. Šiuo požiūriu Vyriausybės nėra labai ko kritikuoti, tik norėčiau paraginti ją pereiti prie ilgalaikių strategijų, padėti Vakarams jas rasti. Čia Lietuvos vaidmuo yra labai svarbus – kartu su partneriais – Lenkija ir kitomis Baltijos valstybėmis – ieškoti ilgalaikio strateginio atsakymo.

Dėl pačios Vyriausybės darbo. Vaizdas per daug nepasikeitė. Tai lėtų apsuokų, ar mažo veikimo (kartais visiškai neveikimo), Vyriausybė. Jeigu ir yra už ką nors pagirti, tai už kai kurių projektų tęstinumą – ar tai būtų Dujų terminalas, ar pertvarka tame pačiame dujų sektoriuje. Naujų projektų ji nepajėgi pradėti, todėl stumdoma su Atominė elektrine. Galbūt didžiulio pavojų kelianti situacija – Rusijos agresija Ukrainoje – privers siek tiek greičiau sukurti jos sraigtelius. Mano įsitikinimu, mes turime labai realistiškai projektuoti, kad jeigu artimiausiu metu nebus sustabdyta Rusijos agresija, tai kitas etapas, kurį mes tiesiogiai pajusime, bus susijęs su mūsų energetika. Arba rusai priims sprendimą sustabdyti (nors tai jiems ir labai kenksminga) energetinius tiekimus į Europą, arba Europa priims tokio lygmens sankcijas, kaip buvo taikyta kaž-

kada Iranui, kad nebepirks iš Rusijos energetinių resursų. Gerai, kad laiku yra baigiamas pagal dar mūsų Vyriausybės patvirtintus planus Dujų terminalas, taigi dujų sektoriuje būsimame saugesni, bet elektros iš Rusijos perkame 70 proc. Dabartinė situacija mums visiems turėtų sakyti, kad tie ekspertai, kurie tariamai moksliskai aiškino, kad Lietuvai apsimoka likti importuojančia elektra valstybe, geopolitinio saugumo prasme klydo. Šiandieninė situacija rodo, kad Lietuva turi turėti pakankamą savo elektros generaciją. Energetinio saugumo neišspręs nei tiltas į Lenkiją, nei tiltas į Švediją, nes švedai sako, kad po 10 metų jie patys pritrūks elektros energijos. Delsimas priimti sprendimus dėl Atominės elektrinės statybos yra didelė šios valdžios ir socialdemokratų, kurie rėmė klaidingą referendumą, klaida.

– Energetika Jums esant ministru pirmininku buvo ypač svarbi sritis. Jūs buvote ir naujos Atominės elektrinės statybos iniciatorius. Šiuo metu Vyriausybė pasirašė tam tikrą sutartį su japonų firma „Hitachi“, ir, atrodo, kad šis projektas lyg ir gyvas.

– Aktyvios veiklos imitacija yra pagrindinis šios Vyriausybės rūpestis. Didelės pažangos aš nematau. Todėl apsirūpinimas saugia ir konkurencinga elektros energija išlieka problemomis. Pažangos nesimato rūpinantis generacijos šaltiniais, pažangos nėra rūpinantis tuo, kad Baltijos valstybės atsijungtų nuo Rusijos sinchronizavimo sistemos ir prisijungtų prie Vakarų.

– Estija ir Latvija irgi nelabai skuba tartis dėl bendros Atominės elektrinės statybos. O Lietuva viena galėtų pasistatyti naują Atominę elektrinę?

– Vienai nėra paprasta, bet reikia kur kas aktyviau veikti siekiant partnerių pritarimo. Lietuva galėtų pradėti viena. Realistiškai žiūrėdamas galiu pasakyti, kad iki 2016 metų ši valdžia, sprendžiant atominės elektrinės ir aplamai elektros ūkio problemas, jokios pažangos nepadarė.

– Kodėl, Jūsų nuomone, mums būtina reikia atominės elektrinės? Jūsų oponentai sako, kad reikia žiūrėti į kainą, o ji tarsi per didelė.

– Visos tarptautinės ekspertizės rodo, kad branduolinė energetika yra viena iš konkurencingiausių, labiausiai apsimokanti. Neveltui kaimynai suomiai stato atomines elektrines, planuoja lenkai, švedų sprendimas – tarpinis. Jie statys tiek naujų reaktorių, kiek uždarys senų. Mano galva, čia ekonomika gana aiški. Kad statybos metu investuoti į technologijas, reaktorių reikia daug, taip, tai tiesa; kad technologija yra sudėtingesnė negu paprastų elektrinių, taip pat suprantama; branduolinės bėdos, kurios įvyko Černobilyje ir Fukušimoje, taip pat yra žinomos. Bet atominė elektrinė pagaminta elektra yra tikrai pigesnė už dujų ar tuo labiau vėjo bei panašių jėgainių gaminamą energiją. Kitas dalykas, į kurį reikia atsakyti pirmiausia – ar Lietuvai apskritai reikia naujos elektros pajėgumų. Aš jau sakiau,

kad, mano įsitikinimu, jungtys į Švediją ir Lenkiją mūsų elektros sistemą padarys saugesnę, bet neišspręs deficito problemos. Todėl reikia turėti savo gamybos pajėgumus, kurie gamintų konkurencingą elektros energiją. Na, ir trečias dalykas – pakankamų pajėgumų mums reikia tam, kad iš Rusijos sinchronizavimo sistemos galėtume persijungti į europietiškas sistemas. Be pakankamų savo pajėgumų to irgi negalėsime pasiekti, taip rodo visos ekspertinės studijos. O jeigu kalbame apie pakankamus elektros pajėgumus, tai atominė elektrinė turi stiprų konkurencinį pranašumą prieš dujų ar vėjo jėgainių energiją ir kainą, ir darbo stabilumo prasme. Ir tai ne vieną kartą yra įrodyta.

– Bet žalieji sako, kad mums pakaktų atsinaujinančios energijos šaltinių.

– NATO generalinis sekretorius A. F. Rasmussen sakė, kaip rodo NATO duomenys, žalieji, kurie protestuoja, pvz., prieš skalūnų dujas Europoje, labai dažnai buvo finansuojami Rusijos finansinių šaltinių. Taip, yra įvairių nuomonių, bet yra ir interesų. Tos pačios vėjo energijos šalininkai ir savininkai kovoja prieš atominę elektrinę dėl biznio interesų. Jiems naiviai atrodo, kad atominė elektrinė jiems būtų konkurentė, todėl tiek daug pasipriešinimo. Ir Rusija mūsų atominėje elektrinėje mato labai stiprų proveržį išsivaduojant iš energetinės priklausomybės. Pažiūrėkite – Rusija tam, kad sustabdytų mūsų atominę elektrinę, eikvojo milijardus dolerių, imituodama statybą Karaliaučiaus srityje, kad mus atbaidytų nuo savo elektrinės. Reikia suprasti, kokius didžiulius geopolitinius interesus su savo atominė elektrine mes paliečiame. Tai rodo, kaip Rusija to mūsų projekto bijo ir meta didžiules pajėgas, kad mus sustabdytų ir išgąsdintų.

Tenka apgailėstauti, kad kai kurios Lietuvos partijos, dabar esančios valdžioje, elgėsi labai neatsakingai, kai parėmė referendumą prieš Atominės elektrinės statybą, tuo pačiu sudarydamos galimybę Kremlui per tai stabdyti mūsų pažangą. Bet ir tokias pamokas turim išmokti, kad kitą kartą jų nekartotume.

– Dar trumpas klausimas dėl Baltarusijos atominės statybos. Ar, Jūsų žiniomis, statyba vyksta?

– Kaip girdime, kažkokios statybos vyksta, bet kiek padaryta, nežinau. Jeigu statybos ir vyksta, vyksta pažeidžiant tarptautines konvencijas ir tarptautinius įsipareigojimus.

Kalbėjosi Audronė V. Škiudaitė

TELKINIAI

Naujo kryžiaus šventinimas Lemonto kryžių kalnelyje

NIJOLĖ NAUSĖDIENĖ

Lietuvos Dukterų draugijos (LDD) organizacijos valdyba rugpjūčio 24 dieną, po šv. Mišių šventino dr. Romo Povilaičio Dukterų draugijai sukurta kryžių. Šventinimo apeigas atliko J. Matulaičio misijos klebonas kunigas Algis Baniulis. Toks neeilinis renginys Draugijos buvo atitinkamai pažymėtas. LDD valdybos narės šv. Mišių metu nešė aukas, o pirmininkė Marytė Rekašienė – Draugijos vėliavą, kurią kažkada sukūrė buvusios Draugijos sesės. Po šv. Mišių pirmininkė M. Rekašienė trumpai papasakojo apie LDD veiklą, priminė, kad šįmet draugija kaip tik švęs 55-erių metų sukaktį ir kvietė visus dalyvauti kryžiaus šventinimo apeigose. Ji taip pat priminė visiems, kad rugsėjo 28 dieną 12:30 val. p. p. metinių iškilmingų pietų metu bus pagerbtos dvi ilgametės Draugijos pirmininkės – Emilija Kielienė ir Joana Krutulienė. Kvietė visus kuo daugiau dalyvauti šiame renginyje, savo dalyvavimu paremti organizacijos darbus ir pagerbti tuos, kurie savo gyvenimą pašventė kitų labui.

Lemonto kryžių kalnelis

Statant PLC priestatą – sporto salę – buvo privežta daug žemės. Iš likusios, nepanaudotos statyboje žemės, pasiūlyta prie PLC supilti kalnelį. Šis kalnelis buvo užsodintas gražia veja, įvairiais dekoratyviniais augalais, o dr. R. Povilaitis ėmėsi ant jo statyti savo padirbtus kryžius ir koplytstulpius. Kiekvienas jų išdrožinėtas ir papuoštas skirtingai – vieni su vario papuošimais, kituose žėruoja gintarai. Šiuo metu tame kalnelyje yra 46 kryžiai ir iš jų net 43 – dr. R. Povilaičio padirbti. Beveik kiekvieno kryžiaus paskirtis – įamžinti kokią nors organizaciją. Kalnelio viršūnėje puikuoja didžiulis geležinis varpas, kuris, a. a. prelado Igno Urbono dėka, buvo atgabentas iš sudegusios lietuvių bažnyčios Gary, Indianoje, kurioje prelatas darbavosi. Visas šis miniatiūrinis kryžių kalnelis gražiai tvarkomas ir prižiūrimas savanorių. Visur prisodinta gėlių, stovi dailūs suoleliai, malonu tame kalnelyje pasėdėti, pasvajoti, pasimelsti, pabūti ramybėje su savomis mintimis.

Kryžių kalnas – tai žmonių buvimo ir tikėjimo paminklas. Popiežius Jonas Paulius II 1990 m. liepos 1 d. Romoje, Šv. Kazimiero bažnyčioje sakė: „Tauta, kur su tokiu ištvėringumu ir pamaldumu keliauja į tą kalną pastatyti naują kryžių, tiki gyvenimu, tiki prisikėlimu.“ Taip popiežius atsiliepė apie prie Šiaulių pastatytą Kryžių kalną. Mūsų pastangomis pastatytas kalnelis neprilygsta Kryžiaus kalnui Lietuvoje, bet mums tinka popiežiaus žodžiuose išreikšta tikroji kryžių statymo reikšmė. Kaip praeityje, taip šiandien ir rytoj kryžius lydi žmogaus gyvenimą. Kryžių statymas ir garbinimas – žmonių tikėjimo išraiška. Kryžiai statyti minint žmogaus, bendruomenės, tautos, bažnyčios gyvenimo įvy-

Prie kryžiaus (iš k.): D. Budrienė, M. Jakštienė, dr. R. Povilaitis, G. Kazėnienė, LDD pirm. M. Rekašienė, dr. A. Morkuvienė ir klebonas A. Baniulis. Nijolės Nausėdienė nuotraukos

krius. Kryžius jau įaugę į tikinčiojo lietuvių gyvenimą, prie jo jis glaudžiasi ir džiaugsmo, ir kančios valandą. „Ave Crux“ – Sveikas, kryžiau!

Tradicinio amato atstovas

Dr. Romas Povilaitis sako, kad mėgsta etniškus lietuviškus darbus. Jis medį pradėjo drožinėti su paprastu peiliuku jau nuo 12 metų, mama bardavosi už prišiuokšlinimą. Atvažiavęs į Ameriką, peiliuku išdrožinėjo lietuvišką sodybą – apie tai rašė laikraštis „South Town“. R. Povilaitis įsidarbino dailide ir vakarais studijavo universitete. Vėliau pasidarė per sunku dirbti ir studijuoti, teko darbo atsakyti ir sutelkti jėgas tik mokslui. Baigęs odontologiją dr. Romas Povilaitis atsidarė savo praktikos kabinetą ir buvo visų vertinamas. Tačiau jį vis traukė meno dirbiniai, tad ir tam surasdavo laiko. Ne vieno lietuvių, o taip pat ir kitataučio namuose galima pamatyti R. Povilaičio meniškų gintaro, vario ar medienos išdrožinėtus darbus. Tai talentingo, lakios fantazijos meistro sukurti meno kūriniai. Išėjęs į pensiją dr. R. Povilaitis daugiau laiko galėjo skirti didesniems darbams – koplytstulpiams, kryžiams.

Linkime dr. Romui Povilaičiui tolimesnės sėkmės jo kūrybiniame darbe.

Kryždirbystė – tai vienas iš svarbiausių tradicinių amatų ne tik Lietuvoje, bet ir Pasaulio nematerialaus paveldo sąraše.

Kryžiaus šventinimas

Pasibaigus šv. Mišioms daug žmonių susirinko prie Lietuvos Dukterų draugijos pastatyto kryžiaus, ta proga gražiai apkaistyto gėlėmis. Prie kryžiaus pagarbiai stovėjo valdybos narės su pirmininke Maryte Rekašiene ir dr. R. Povilaičiu. Pirmininkė kreipėsi į susirinkusiuosius:

„Labai malonu, kad šiandieną susirinkote prie naujausio šio kalno kryžiaus, skirto Lietuvos Dukterų draugijai. Labai dėkojame dr. Romui Povilaičiui, kuris išdrožė ir paaukojo šį išpūdingą kryžių.

1959 metais Lietuvos Dukterų draugiją įsteigė kun. F. Gureckas. Su šūkiu: „Pagalbi ranka vargstančiam“, Lietuvos Dukterų draugijos narės išstisus dešimtmečius daug dirbo ir daug pasiekė, tiesdamos savo rankas gėriui, rodydamos atjautą žmonėms. Šiais metais kaip tik sukanka 55-eri veiklos metai. Visi esame patyrę, kaip pasikeitė pasaulis, kiek daug jame yra skurstančiųjų ir vargstančiųjų, tad poreikis padėti kitam vis didėja, tampa dar svarbesnis.

Ant mūsų kryžiaus yra užrašas – „Už šviesią ateitį“. Jis turi kelias prasmes: norime, kad Dievas mums apšviestų darbų kelius, kadangi mūsų organizacija neša viltį žmonėms, ir norime, kad organizacijos ateitis būtų stipri“.

Po kryžiaus šventinimo apeigų, kurias atliko kunigas A. Baniulis, visi kartu sugiedojo „Marija, Marija“.

Į naujo kryžiaus šventinimą susirinko gausus dalyvių būrys.

PRENUMERUOKIME
IR SKAITYKIME

„DRAUGĄ“!

www.draugas.org

773-585-9500

JAV LB Vidurio Vakarų apygardos renginys, skirtas Baltijos kelio 25-mečiui

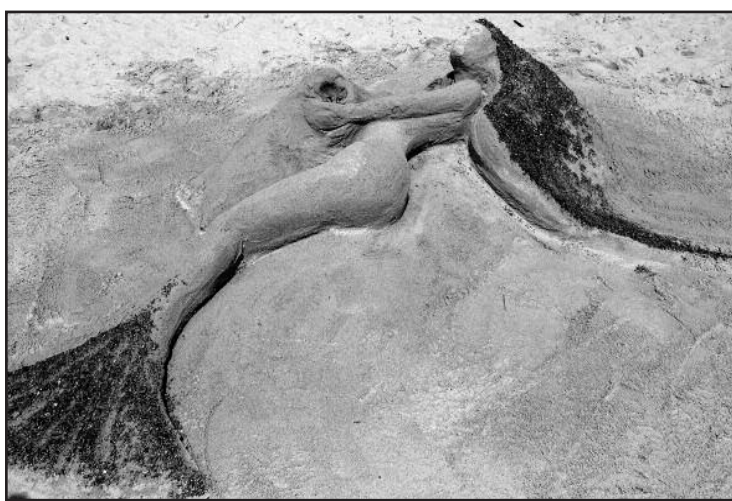
Prisimindami Baltijos kelią, drauge statėme smėlio skulptūras

LORETA TIMUKIENĖ

Kviesdami į šį renginį klausėme: „Kas gali būti geriau, nei šiltą besibaigiančios vasaros dieną praleisti pliuškenantis ežere ir stant smėlio piliis?“ Esame tikri, kad būtent taip jautėsi smėlio skulptūrų statytojai, susirinkę rugpjūčio 24-ąją, sekmadienį, prie Michigano ežero, Indiana Dunes paplūdimyje, kur vyko JAV Lietuvių Bendruomenės Vidurio Vakarų apygardos surengtas smėlio skulptūrų konkursas. Toks konkursas vyko jau antrą kartą – praėjusią vasarą jis buvo skirtas mūsų didvyrių Dariaus ir Girėno skrydžio 80-mečiui paminėti, šiemet jį skyrėme Baltijos kelio 25-mečiui, kviesdami prisiminti mūsų šalies laisvės kelią ir drauge statyti šį įvykį simbolizuojančias smėlio skulptūras.

Konkurse dalyvavo 23 komandos, į konkursą, įveikę 3 valandų kelią, atvažiavo lietuvaičiai net iš Indianapoliso – apylinkės pirmininkė Sigita Nusbaum statė skulptūras kartu su visa savo šeima. Skulptūras vertino komisija, kurią sudarė menininkės Nora Aušrienė, Izida Valatkevičienė ir Laima Urbanavičiūtė-Pelešinas. Buvo smagu žiūrėti, kaip gimsta meniški kūriniai, simbolizuojantys reikšmingą mūsų šalies istorijos įvykį. Konkurso organizatoriai pasirūpino, kad stantiems smėlio skulptūras netrūktų kastuvėlių, kibirėlių, purkštuvų vandeniui, o gamta nepagailėjo gero oro. Per keletą valandų paplūdimyje išdygo pilys, tvirtovės, nusidriekė simbolinis Baltijos kelias, suplevėsavo trispalvės.

Komisijai tikrai nebuvo lengva išrinkti laimėtojus, kurie buvo renkami suaugusiųjų ir vaikų grupėse, žiūrovai irgi galėjo balsuoti už la-

Konkurso dalyviai ir jų kūriniai.

L. Timukienės nuotraukos

biausiai patikusią skulptūrą. Išrinkus nugalėtojus, jie buvo apdovanoti pažymėjimais ir rėmėjų įsteigtomis dovanėlėmis, visi konkurso dalyviai buvo vaišinami bandelėmis. Dėkojame pagalbininkams, rėmėjams, prisidėjusiems prie renginio – bendrovei „Atlantic express“, restoranui „Kuni-gaikščių užėiga“, Generolo Teodoro Daukanto jūrų šaulių kuopai ir Mildai Šatienei bei Svajonei Kerelytei. Tiki-

mės, kad neprailgo gana karšta sekmadienio popietė, suteikusi progą ne tik smagiai pabūti drauge, bet ir pajusti pasididžiavimą savo šalies laisvės istorija. Prie konkurso dalyvių prisijungė ir amerikiečiai vaikai, tą popietę kartu su tėvais poilsiaavę netoliese – ne vienas jų domėjosi, ką simbolizuoja skulptūros, kam skirtas šis renginys.

Renginio pabaigoje konkurso da-

lyviai, žiūrovai, rengėjai ir talkininkai susikibo rankomis ir sugiedojo mūsų šalies himną, taip prisimindami prieš ketvirtį amžiaus mus vienijusią laisvės dvasią. Kartu nusifotografavę konkurso dalyviai dar nesiskirstė ir domėjosi, ar kitais metais planuojame panašų renginį. Atsakome „Galbūt – tai priklausys nuo to, ar sulauksime padėjėjų, dalyvių, ar pavyks užsisakyti gerą orą...

PLB Lituanistikos katedros veikla ir renginiai

PLB Lituanistikos katedroje Ili-nojaus universitete Čikagoje prasidėjo rudens semestras. Duris atvėrėme mūsų tradicinėms paskaitoms: Lietuvių kultūrai (Lith 115), Lietuvių kalbai (Lith 101, 103), taip pat savarankiškomis lituanistikos studijoms. Iš viso į rudens semestrą sulaukėme apie 40 studentų. Lietuvių kalbos kursų dėstymą, kaip ir dvejus metus anksčiau (2012–2014), pagal pratęstą sutartį per Vilniaus universitetą remia Lietuva (dėstytoja dr. Daiva Litvinskaitė).

Džiaugiamės susilaukdami sveių, galinčių pakalbėti mūsų studentams apie įvairiausias Lietuvių kultūros aspektus. Štai praėjusį ketvirtadienį (rugsėjo 4 d.) su studentais susitikimo Ellen Cassidy, knygos „We Are Here“ autorė, kuri dalijosi mintimis apie holokausto vertinimą šiandieninėje Lietuvoje, mąstė apie tai, kaip dabartinė Lietuva yra pasirengusi holokaustą vertinti, kalbėjo apie naujas jaunimo iniciatyvas prisiminti holokausto aukoms, apie žmones, kurie nori išsipasakoti apie kažkada matytą siaubą, apie autorės potraukį vaikščioti tiek Vilniaus, tiek kitų mažų Lietuvos miestelių gatvėmis ir gatvelėmis, kur yra gyvenę jos protėviai, giminės, ir kiek daug jai tai reiškia. Apie pačios autorės kintantį santykį su tuo, ką ji

Šiais metais PLB Lituanistikos katedra pradėjo rudens sesiją ir sulaukė apie 40 studentų, norinčių studijuoti lituanistiką (pirmas iš dešinės prof. G. Subačius)

pastebi Lietuvoje. Cassidy dažnai vyksta į Lietuvą (šiemet Lietuvoje praleido mėnesį), jos knyga jau išleista ir lietuviškai Lietuvoje – autorė tiesiog yra tapusi Lietuvos kultūros dalimi.

O kitą ketvirtadienį (rugsėjo 11 d.) į UIC atvyksta dabartinė JAV ambasadorė Lietuvoje Deborah A. McCarthy. Ji taip pat susitiks su Lietuvių kultūros kurso studentais ir kalbės su jais tema „Baltijos šalys: Santykiai su JAV, EU ir Rusija“.

Ateityje taip pat planuojame ekskursiją į Čikagos skerdyklų rajoną, kad studentai galėtų iš arti pamatyti vietas, kuriose lietuviai, aprašyti garsiajame Upton Sinclair romane, gyveno ir dirbo. Studentams suteikiama galimybė taip pat padirbėti Lituanistikos tyrimo ir studijų centre Čikagoje, savarankiškai apsilankyti lietuviškuose muziejuose, parodose, restoranuose.

Giedrius Subačius
PLB Lituanistikos katedra

Vieta, kurioje legendinis partizanas žuvo prieš 63-ejus metus.

Ekspozicijoje – ir asmeniniai Daumanto daiktai.

A. Vaškevičiaus nuotraukos

Susidomėjimas legendiniu partizanu Juozu Lukša-Daumantu auga

ALGIS VAŠKEVIČIUS

Prieš keletą dienų, rugsėjo 4-ąją, minėjome legendinio partizano Juozo Lukšos-Daumanto (1921–1951) žūtį dieną. Būtent šią dieną, išduotas savo draugo Jono Kukausko, jis buvo nušautas Kauno rajone, netoli Pažerų kaimo esančioje pamiškėje. Partizano palaidojimo vieta nėra žinoma.

Susidomėjimas šiuo Tauro apygardos Birutės rinktinės partizanų vadu, kuris 1949 metais buvo paskirtas Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio atstovu užsienyje ir, vykdydamas savo pareigą, du kartus kirtu tuo metu Europą padalinusią geležinę uždangą, siekdamas užtikrinti paramą okupuotos Lietuvos rezistencijai, šiame labai išaugo, kai kino teatrų ekranuose pasirodė New York gyvenančio režisieriaus Vinco Sruoginio ir Lietuvoje įsikūrusio švedų žurnalisto Jono Ohmano sukurtas filmas „Nematomas frontas“. Apie šį filmą ir susitikimą su V. Sruoginiu, taip pat apie Jungtinėse Amerikos Valstijose gyvenančią partizano našlę Nijolę Braženaite partizano neseniai buvo rašyta („Draugas“, rugpjūčio 12 d.).

Lietuvoje yra nemažai vietų, kur įamžintas šio partizano atminimas. 2008 metais netoli jo gimtinės esančiuose Veiveriuose atidaryta ir jam skirta ekspozicija, įrengta buvusios pašto stoties raštinėje, šalia pastatytas skulptoriaus Vido Cikanos sukurtas paminklas Daumantui.

„Susidomėjimas šio legendinio partizano asmenybe auga, mūsų muziejuje apsilanko daug svečių iš įvairių Lietuvos vietų, taip pat ir užsienio. Čia vyksta istorijos pamokos vietos moksleiviams, edukaciniai užsiėmimai, įvairūs minėjimai. Dabar, kai daugelis pamatė filmą „Nematomas frontas“, sulaukiame daugiau norinčių pamatyti mūsų nors ir kuklią ekspoziciją“, – džiaugėsi muziejaus Veiveriuose darbuotojai.

Artėjant naujiems mokslo metams, „Nematomo fronto“ kūrėjai Lietuvos mokytojams dovanoja nemokamas filmo peržiūras penkiuose didžiausiuose šalies miestuose, o mokiniams – specialiuosius seansus. J. Ohmanas teigia, kad šis filmas – gyva istorijos pamoka, o mokytojų vaidmuo šiuo metu ne mažiau svarbus nei anuomet. „Mokytojai šiais laikais susiduria ir su kitais iššūkiais, pavyzdžiui, kaip sudominti informacinėje visuomenėje augančius ir jau daug žinančius vaikus. Aš tikiu, kad mūsų filmas yra neužmirštamas, padeda suprasti, ką reiškia būti lietuviu ir gerbti laisvę“, – sakė jis.

Filmo kūrėjai nusprendė, kad kiekviena mokykla, kurios moksleivių grupė užsiregistravusi apsilankys „Nematomo fronto“ seansuose, po Naujųjų metų gaus specialiai išleistą šio filmo DVD ir teisę viešai demonstruoti šį filmą mokykloje nekomerciniais tikslais. Mokyklos, kurių moksleiviai gausiausiai lankėsi specialiuose „Nematomo fronto“ seansuose, bus apdovanotos padėkos raštais, dovanomis ir filmo kūrėjų apsilankymu.

Veiveriuose įrengtoje J. Lukšai-Daumantui skirtoje ekspozicijoje – medžiaga, dokumentai, nuotraukos, knygos, liudijančios apie jo didvyrišką auką Lietuvos vardan. Čia yra ir vertingų daiktinių eksponatų – žmonos Nijolės Braženaite-Lukšienės padovanotas paveikslėlis, kurį ji gavo dovanų iš savo vyro vestuvių proga, brolio Antano Lukšos dova-

notas portretas, kuriame dailininkas Antanas Račas pavaizdavo J. Lukšą-Daumantą, Marijos Lisinskieneš dovanotas dailininkės Magdalenos Stankūnienės triptikas „Partizanų motinos“ ir kitų. Yra ir asmeninių partizano daiktų – jo akiniai, juostelė, kario savanorio kepurė, suvenyrai.

Čia galima pamatyti ir to paties J. Ohmano iš lietuvių į švedų kalbą išverstą J. Lukšos-Daumanto knygą „Miško broliai“. 2005 metais Švedijos sostinėje Stokholme ši knyga buvo išleista net 10,000 tiražu ir visas jis buvo greitai parduotas, knyga papildomai išleista dar 3,000 vienetų tiražu.

J. Lukšos-Daumanto knyga „Partizanai už geležinės uždangos“ apie Lietuvos partizanus dar 1950 metais buvo išleista Čikagoje, 1962-aisiais pasirodė antrasis jos leidimas, o Lietuvoje pataisyta ir papildyta ši knyga išėjo 1990 metais. Knyga anglų kalba „Fighters For Freedom“ išėjo 1975 metais, o laiškų žmonai Nijolei pagrindu parengta „Laiškai mylimosioms“ Čikagoje išleista 1993-aisiais.

Kitoje greta esančioje buvusios pašto stoties patalpoje Veiveriuose įrengta salė, kurioje demonstruojama vaizdinė medžiaga, vyksta edukaciniai užsiėmimai partizaninių kovų istorijos temomis. Čia galima rengti istorijos pamokas, seminarus, įvairius renginius.

J. Ohmanas ne kartą yra lankęsis Veiveriuose ir apžiūrėjęs šią ekspoziciją, prieš kelerius metus čia yra viešėjusi ir N. Braženaite, kuri yra dalyvavusi iš iškilmėse Skausmo kalnelyje, kuris yra Veiverių parkraštyje – čia ilsisi kelių dešimčių Lietuvos partizanų palaikai, čia kryžių savo žuvusiems broliams Daumantui, Jurgiui-Piršliui ir Stasiui-Juodvarniui yra pastatę ir J. Lukšos-Daumanto brolis Antanas Lukša, vienintelis likęs gyvas okupacijos metais.

Ekspozicijos stendai pasakoja apie J. Lukšos-Daumanto šeimą, apie jo partizaninę veiklą Lietuvoje ir užsienyje, apie jo žmoną Nijolę Braženaite, taip pat yra nemažai medžiagos apie bendražygį partizaną Povilą Pečiulaitį-Lakštingalą, kuris jį lydėjo žūtį dieną ir kuriam tada pavyko išlikti gyvam.

Netoli Veiverių esančiame Juodbūdžio kaime dar yra išlikusi sodyba, kurioje gimė J. Lukša-Daumantas. 1995 vasarą vienintelio likusio gyvo brolio Antano Lukšos iniciatyva tėviškėje pastatytas atminimo kryžius. Tiesa, pastaruojų metu ji ištuštėjusi, ten niekas negyvena. Anksčiau turėta planų būtent šioje sodyboje įrengti legendiniam partizanui skirtą muziejų, bet nuošalioje vietoje esančiam muziejui išlaikyti ir saugoti reikėtų nemažai lėšų.

Netoli Veiverių, tik kitoje pusėje, netoli Pabartupio kaimo esančioje pamiškėje yra ta vieta, kurioje žuvo Daumantas, kai jis atvyko į organizuotą susitikimą su bendražy-

giu J. Kukausku ir pateko į sovietų saugumo pasalą, kurios metu buvo nušautas. Kur jis buvo palaidotas, nėra žinoma. Jo brolis Antanas Lukša-Arūnas, kuris 1951-aisiais jau buvo atsidūręs lageryje yra pasakojęs, kad brolio palaikai buvo atvežti į Kauno saugumą ir kieme pasodintą kūną rodė ryšininkams, kad atpažintų, o vieną ryšininkę net iš lagerio atvežė. Ji jį atpažinusi, bet sovietų saugumui sakė, kad nepažįsta. „Palaikų niekaip nerandam. Vienas žmogus iš Žemaitijos man sakė, kad Juozas kažkur Marvelėje užkastas. Organizavome paieškas, bet nieko neradome“, – pasakojo A. Lukša-Arūnas.

Dar sovietmečiu, 1973 metais Daumanto žūtį vietoje buvęs jo bendražygis Povilas Pečiulaitis-Lakštingala pastatė medinį kryžių, o 1989 m., prasidėjus Lietuvos atgimimui, toje vietoje buvo pastatytas metalinis kryžius.

Prieš 15 metų, 1999-ųjų rugsėjo 4-ąją Pabartupio pamiškėje buvo pastatytas skulptoriaus Juozo Šliuvinco sukurtas kryžius-paminklas, įamžinantis Tauro apylinkės vado J. Lukšos-Daumanto žūtį vietą. Granite iškalta: „Šioje vietoje 1951 IX 4 žuvo LLK sąjūdžio atstovas užsieniui partizanas majoras Juozas Lukša-Daumantas“. 2008-aisiais žūtį vieta buvo paskelbta kultūros paminklu.

Daumanto gimtajame rajone yra ir daugiau vietų, kur įamžintas jo atminimas. 1989 metais Garliavoje buvusi Komjaunimo gatvė pavadinta jo vardu. 1990-aisiais Garliavoje, J. Lukšos gatvėje, kuri veda į jo žūtį vietą, prie pirmuoju numeriu pažymėto namo buvo iškilmingai atidengta memorialinė lenta su bareljefu ir užrašu: *Ir metai eis. Žydės lankai prie kelio / Ir kelsis vėl iš tavo kraujo Lietuva... / Vyriausiojo ginkluotųjų partizanų štabo įgaliotinis užsienyje, Tauro apygardos Birutės rinktinės vadas kapitonas Juozas Lukša-Daumantas, 1951.IX.4 žuvęs už Lietuvos laisvę.*

1994 metais Kauno Eigulių mikrorajone buvusi Transformatoriaus gatvė pavadinta J. Lukšos-Daumanto vardu, tais pačiais metais Garliavos gimnazijai suteiktas jo vardas, joje atidarytas Lukšos-Daumanto memorialinis muziejus, kuriame saugomi J. Lukšos nuo 1948 iki 1950 metų rašyti laiški N. Braženaitei, prie mokyklos pastatytas ažuolinis stogastulpis su įrašu „Lietuvių tautos kančias atminti“.

1994 m. įkurtas J. Lukšos-Daumanto fondas (dr. N. Braženaite-Lukšienės-Paronetto iniciatyva), kurio tikslai: partizaninių kovų vietų ir jų kapų tvarkymas bei finansinė parama gabiems Garliavos J. Lukšos gimnazijos moksleiviams, siekiantiems aukštojo mokslo.

Paminklas prie J. Lukšos-Daumanto muziejaus Veiveriuose.

Parengė Vitalius Zaikauskas

LIETUVA IR PASAULIS

Trijų Baltijos valstybių policija kartu gintųsi nuo „žaliųjų žmogeliukų“

Estijos, Latvijos ir Lietuvos vidaus reikalų ministrai (iš k.): Han Pevkur, Rihards Kozlovskis ir Dailis Barakauskas. Gedimino Savickio (ELTA) nuotr.

Vilnius (ELTA) – Kurioje nors iš Baltijos valstybių – Lietuvoje, Latvijoje ar Estijoje – pasirodžius įtartiniais separatistiniams ar teroristiniams dariniams, jų skubiam neutralizavimui būtų pasitelktos visų trijų valstybių viešosios tvarkos užtikrinimo pajėgos.

Tokio bendradarbiavimo perspektyvą rugsėjo 5 d. numatė Vidaus reikalų ministerijoje susitikę Lietuvos, Latvijos ir Estijos vidaus reikalų ministrai.

Kaip sakė vidaus reikalų ministras Dailis Alfonsas Barakauskas, nedelsiant bus paskirti specialistai, su modeliuosiantys, kaip Baltijos valstybių atsakingos institucijos turėtų

veikti iškilus grėsmėms viešajam saugumui kurioje nors iš valstybių. Šiuo klausimu dirbs tarptautinė darbo grupė.

„Mes privalome sustiprinti šalių policijos pajėgas ir galimybes kovoti su ekstremistais, teroristais, jei tik atsirastų toks poreikis, jei mūsų teritorijose pasirodytų 'žalieji žmogeliukai' ar kariai. Esu labai patenkintas, kad sutariame atsiradus būtinybei vieni kitiems padėti. Mes privalome suprasti, kad turime nuolat bendradarbiauti, keistis informacija ir stebėti, kas vyksta šalia mūsų sienų“, – teigia Estijos vidaus ir regionų reikalų ministras Han Pevkur.

Parlamentarai aptars Rusijos sankcijas ES verslui

Vilnius (BNS) – Lietuvos, Estijos ir Latvijos parlamentų užsienio reikalų komitetų delegacijos Palangoje pradeda susitikimą, kuriame aptars Rusijos sankcijas Europos Sąjungos (ES) verslui, kitas regiono aktualijas.

Į susitikimą atvyks Estijos parlamento Užsienio reikalų komiteto atstovas Mark Mihkelson, Latvijos kolega Ojar Erik Kalnins bei Seimo Užsienio reikalų komiteto pirmininko Benedikto Juodkos vadovaujama delegaci-

ja.

Pagrindinis dėmesys bus skiriamas šių dienų Baltijos regiono aktualijoms. Planuojami pranešimai ir diskusijos apie Rusijos įvestų sankcijų Europos Sąjungos ir kitų šalių verslui pasekmes ir galimas atsakomąsias priemones.

Bus aptariami bendri Baltijos valstybių uždaviniai kovojant su Rusijos skleidžiama dezinformacija ir propaganda.

P. Normantas savo kolekcijas žada parduoti užsienyje

Vilnius (ELTA) – Žymus lietuvių keliautojas, fotografas, orientalistas ir kolekcininkas Paulius Normantas pasiryžęs parduoti savo sukauptas bu- distines sakralines vertybes ir daugiau kaip 100 tūkstančių nuotraukų kolekciją užsienio muziejams. Taip pasielgti P. Normantą verčia ne tik sunki materialinė padėtis, bet ir nusivylimas valstybinių institucijų abejingumu jo siūlomam Rytų Azijos kultūros muziejui.

Keliautojas jau daugiau kaip dešimtmetį stengiasi išsikovoti teisę Azijos šalyse sukaupias vertybes eksponuoti Vilniaus Užupio rajone, Malūnų g. Tačiau P. Normantas neseniai sužinojo, kad šias patalpas Vilniaus miesto savivaldybė vienašališkai nusprendė perduoti Jono Meko vizualiųjų menų centrui. 66-erių fotografas tikino taip pat nusivylęs Lietuvoje jam suteikta pensija, kurios laukė nuo 2011-ųjų pabaigos.

Kaupiant meno vertybes, kolekcininką užgriuvo dideli finansiniai išsi-pareigojimai, šiuo metu siekiantys 19–20 tūkst. JAV dolerių (50–53 tūkst. Lt). P. Normantas nesutiko atskleisti konkrečių valstybių, besidominčių jo

kolekcijomis, tačiau teigė, kad derybos bus atnaujintos su dviem Pietryčių Azijoje esančiais budistų vienuolynų muziejais.

Anot P. Normanto, sostinės institucijose jį priimdavo šiltai, tačiau pareigūnų veiksmai visada apsiribodavo pažadais. Pašnekovas teigė, kad jo nuomonę dėl meno vertybių pardavimo užsienio muziejams galėtų pakeisti Lietuvos valdžios institucijų ir visuomenės dėmesys muziejaus problemai.

Savo sakralinio budistinio meno kolekcijoje P. Normantas yra sukaupęs apie 3 000 eksponatų iš ekspedicijų į Tibetą, Himalajus, Indiją, Tailandą, Mianmarą, Butaną ir kitas valstybes. Čia galima aptikti tankų (paveikslų, vaizduojančių Budą ir kitas dievybes – red.), amuletų, skulptūrų, buitines daiktų. Keliautojas tikina, kad Rytų Azijos kultūrų muziejus taptų pirmąja tokio pobūdžio įstaiga Baltijos šalyse, kur būtų eksponuojamos, restauruojamos ir saugomos ne tik jo, bet kitų sukauptos vertybės.

Vilniaus savivaldybės pareigūnai P. Normanto rūpesčių dėl muziejui pažadėtų patalpų perdavimo nekomentavo.

Estijos konsului dar neleidžia susitikti E. Kohver

Talinas (BNS) – Rusijos valdžia iki šiol nesuteikė galimybės Estijos konsului Maskvoje susitikti su vieno šalies saugumo policijos (KaPo) departamentų pareigūnu Eston Kohver, kuris buvo neteisėtai sulaikytas ir dabar yra laikomas suimtas Maskvoje.

„Užsienio reikalų ministerija ir Estijos pasiuntinybė Maskvoje ne kartą kreipėsi į Rusijos URM, iškvietė Rusijos ambasadorių Taline, kad išsiaiškintų, kodėl buvo neteisėtai sulaikytas saugumo policijos darbuotojas Eston Kohver ir prievarta – grasinant ginklu – išgabentas į Rusiją, ir pareikalauti grąžinti į Estiją“, – sakė Estijos užsienio reikalų ministras Urm Paet.

Estijos vidaus saugumo policija pranešė, kad iš Rusijos atvykę nenustatyti asmenys rugsėjo 5 d., dar vykstant NATO šalių vadovų susitikimui Wales, apie 9 val. ryto Estijos teritori-

joje ties Luhamos pasienio punktu pagrobė jos pareigūną. Ši pareigūnas, ejęs savo tarnybines pareigas, susijusias su nusikaltimų per sieną prevencija, buvo suimtas grasinant ginklu.

Prieš šį pagrobimą buvo nustatytas operatyvinio radijo ryšio trukdymas bei mesta dūminė granata iš Rusijos teritorijos pusės, rasta pasipriešinimo ženklų.

Savo ruožtu Rusijos federalinė saugumo tarnyba (FST) pranešė pasienio zonoje Pskovo srities teritorijoje sutrukdžiusi Estijos VRM saugumo policijos departamento agentūrinę operaciją.

„Rusijos teritorijoje sulaikytas Estijos pilietis, Saugumo policijos departamento Tartu skyriaus bendradarbis Eston Kohver“, – sakė naujienų agentūrai „Interfax“ FST viešųjų ryšių tarnyboje.

Eston Kohver (dešinėje) su Estijos prezidentu Toomas Hendrik Ilves

AP nuotr.

JAV sudavė pirmuosius smūgius Irako sunitų teritorijoje

Washingtonas (BNS) – JAV sudavė pirmuosius smūgius arabų sunitų teritorijoje, atakuodamos džihadistus prie svarbios užtvankos Eufrato slėnyje, pranešė kariškiai.

„Paprastai Irako valdžiai, JAV karinės pajėgos atakavo ISIL („Islamo valstybės“) teroristus prie Hadisos Anbaro provincijoje, kad paremtų Irako saugumo pajėgas ir sunitų gentis, saugojančias Hadisos užtvanką“, – sakoma JAV vadovybės išplatintame pranešime.

„Smogėme šiuos smūgius, kad sutrukdymume teroristams toliau kelti grėsmę užtvankos, kurią, padedamos sunitų genčių, tebekontroliuoja Irako saugumo pajėgos, saugumui“, – pareiškime nurodė Pentagonas.

Užtvankos yra strateginiai džihadistų taikiniai. Didelės kovos, kuriose intensyviai dalyvavo JAV aviacija, buvo užvirusios prie Irako didžiausios užtvankos ant Tigro upės, esančios į šiaurę nuo kovotojų užimto antro pagal dydį šalies Mosulo miesto.

JAV ir Gruzija siekia glaudesnių santykių gynyboje

Tbilisis (ELTA) – Didėjančios Rusijos agresijos akivaizdoje Gruzija ir JAV siekia glaudesnių santykių gynybinio bendradarbiavimo srityje.

Anot JAV gynybos sekretoriaus Chuck Hagel, Rusijos prezidento Vladimiro Putino sprendimas aneksuoti Ukrainai priklausantį Krymą dar labiau izoliavo Maskvą. Gruzijos gynybos ministras Iraklis Alasanija pareiškė, kad jo šaliai, kuri nesėkmingai

gynėsi nuo Rusijos invazijos 2008 m., skaudu matyti, kaip pasaulis nesugeba pasipriešinti kaimyninės šalies agresijai. Apie 20 proc. Gruzijos teritorijos, daugiausiai Abchazija ir Pietų Osetija, vis dar okupuota Rusijos.

JAV gynybos sekretorius pareiškė, kad neseniai pasibaigęs NATO viršūnių susitikimas Wales yra svarbus žingsnis Gruzijai siekiant prisijungti prie NATO.

Kampanija už Škotijos nepriklausomybę pirmąja

Londonas (BNS) – Nauja apklausa likus 11 dienų iki referendumo dėl Škotijos atsiskyrimo nuo Didžiosios Britanijos, parodė, kad pirmą kartą pagal populiarumą pirmąja šio šalies istorinio regiono nepriklausomybės stovykla.

Apklausa parodė, kad stovyklą „Taip“ remia 51 proc. žmonių, o stovyklą „Ne“ – 49 proc., neskaitant ne-

apsisprendusių rinkėjų.

Pranešta, kad karalienė Elizabeth II jaučia „nemažą susirūpinimą“ dėl šio balsavimo nepriklausomybės klausimu ir paprasė kasdien ją informuoti apie padėtį.

Škotija užima trečdalį Britanijos teritorijos, joje yra dislokuota Britanijos branduolinė atgrasomoji priemonė – raketos „Trident“.

ŠVENTADIENIS

Širdžių šiluma paženklintas susitikimas

Zigmas Tamakauskas

Rugpjūčio 14 dieną į Kauno arkikatedrą baziliką jau šešioliktą kartą sugužėjo įvairių kartų ir įvairaus amžiaus ministrantai. Tai jau tradicinis šventų Mišių patarnautojų susitikimas, kasmet rengiamas iniciatyvaus Katedros ministrantų vadovo zakristijono Alberto Koženiausko kvietimu. Ši diena yra ir vardinė. Ji žymi ministrantų Dangiškojo globėjo šventojo Tarcizijaus vardą. Šventasis Tarcizijus yra pirmasis kankinys, gynęs nuo užpuolikų Eucharistiją. Jis gyveno III a., kada dar vyko nuožmus krikščionių persekiojimas. Jaunasis Tarcizijus, kaip uolus krikščionis, labai mylėjo Eucharistiją, dažnai lankydamosi privačiuose namuose ar Romos katakombose, kur vykdavo slapsti krikščionių grupių susirinkimai, kad kartu su jais galėtų melstis ir švęsti šv. Mišias. Ypač pavojinga buvo nešti Eucharistiją krikščionims ligoniams ir kaliniams. Tarcizijus čia parodė savo jaunatvišką drąsą. Pakelėje užpultas pagonių, norėjusių atimti iš jo glaudžiamą prie širdies Eucharistiją, jis kiek įmanydamas gynėsi. Jėgos buvo nelygios. Užpuolikai jį spardė kojomis, apmėtė akmenimis. Kaip pasakojama, vienas imperatoriaus gvardijos narys, slapta tapęs krikščionimi, matydamas gulintį sumuštą vaikina, nugabeno jį pas kunigą. Jaunuolis jau buvo miręs, tačiau prie krūtinės jis laikė prispaudęs mažytę lino skiautę su Eucharistija, kurią užpuolikai iš jo neįstengė atimti. Pašventinta Ostija, kurią keturiolikmetis Tarcizijus apgynė savo gyvybe, virto jo paties kūno dalimi. Jį palaidojo Romos Kaliksto katakombose. Antkapinis užrašas skelbia, kad Tarcizijus mirė 257 m., o Romos katalikų bažnyčios liturgijos knygoje, kurioje aprašomos krikščionių kankinių istorijos (martirologe) nurodyta jo mirties data – rugpjūčio 15-oji. XIX a. šv. Tarcizijus buvo paskelbtas ministrantų globėju.

1960 metais Altenberge, Vokietijoje, buvo įkurtas Tarptautinis ministrantų sambūris. Jo 50-osios metinės pakiliai buvo pažymėtos 2010 m. rugpjūčio mėn. Romoje. Čia atvyko iš įvairių pasaulio šalių apie 53 tūkstančiai ministrantų – vaikinių ir mergaičių, patarnaujančių šv. Mišių eigoje prie altoriaus. Šis sąskrydis pavadintas „Gerti iš tikrojo šaltinio“. Tas šaltinis tai meile trykštanti Jėzus širdis, gyvybingoji Kristaus Eucharistija. Iškilmingai aukotos šv. Mišios, sklido giesmės, maldos ir liudijimų žodžiai, prie Šv. Petro bazilikos laiptų buvo pastatyta didžiulė ministrantų globėjo šv. Tarcizijaus sta-

tula. Antrąją suvažiavimo dieną ministrantai susitiko ir su popiežiumi Benediktu XVI. Popiežius ragino susirinkusius jaunuolius skelbti draugystės su Kristumi dovaną savo bendraamžiams, kvietė visada atsakingai pasirengti šv. Mišių aukai. Jis pabrėžė, kad šv. Tarcizijaus gyvenimo ir herojiškos mirties liudijimas „rodo mums tą didžiulę meilę, kurią turime išlaikyti Eucharistijai“, atveriančiai kelią į amžinąjį gyvenimą.

Šio amžinojo gyvenimo Duoną visas susikauptusių ministrantų būrys priėmė ir mūsų susitikimo metu Kauno Katedroje iš šv. Mišioms vadovavusio monsinjoro Adolfo Grušo rankų. Jam šv. Mišių metu atestavo iškilieji Katedros kunigai – monsinjoras Vincentas Jalinskas, monsinjoras dr. Artūras Jagelavičius ir Kauno arkivyskupijos tribunolo narys, darbštus vikaras Nerijus Vyšniauskas.

Susitikimo proga buvo išleistas laikraštėlis „Ministrantas“, einantis jau nuo 1999 metų ir proginis lankstinukas. Parapijos konferencijų salėje ministrantų dvasios vadas monsinjoras Adolfas Grušas ir ministrantų vadovas Albertas Koženiauskas įteikė kiekvienam atvykusiam esamam ir buvusiam ministrantui gražias prisiminimo dovanėles. Pasidžiaugėme buvusio aktyvaus ministranto, dabar – Vytauto Didžiojo universiteto Politikos ir diplomatijos mokslo magistranto Gedimino Laskauskos sėkme: jis laimėjo konkursą stažuotei Lietuvos ambasadoje bei Lietuvių katalikų mokslų akademijos dr. Juozo Kriaučiūno stipendijai gauti.

Garbingiems monsinjorams Vincentui Jalinskiui, Adolfui Grušui, Peteriui Meilui ir dr. Artūriui Jagelavičiui buvo įteikti Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyriaus Padėkos raštai. Tokiais pačiais raštais apdovanoti ir buvę ministrantai – visuomenininkai: Gediminas Laskauskas, Kęstutis Ignatavičius, Juozas Bakutis, Jonas Šalčius bei didelis ministrantų sambūrio pagalbininkas Vytautas Laskauskas. Praėjusį kartą Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyriaus Padėkos raštai buvo įteikti Kauno arkikatedros bazilikos administratoriui kunigui Evaldui Vitulskiui, vikarui Nerijui Vyšniauskui ir ministrantų vadovui Albertui Koženiauskui.

Baigiamojoje susitikimo dalyje, vadovaujant vargonininkui Jonui Šalčiui, susikibę rankomis sugiedojome „Lietuva brangi...“ Visi jutome dvasinį pakylėjimą, vieni kitų širdžių šilumą.

Zigmas Tamakauskas – Garbės ministrantas, LS Kauno skyriaus Švietimo komiteto pirmininkas

DATOS ir SUKAKTYS

Antroji rugsėjo savaitė

Rugsėjo 8d.

Tarptautinė raštingumo diena.

Lietuvoje – Šilinė – Švenčiausios Mergelės Marijos gimimo diena.

Vytauto Didžiojo karūnavimo diena.

Padėkos už Lietuvos nepriklausomybės ir laisvės apgynimą diena,

– 1430 m. planuotas Lietuvos Didžiojo kunigaikščio karūnavimas Lietuvos karaliumi.

– 1514 m. Oršos mūšyje Lietuvos kariuomenė vadovaujama Konstantino Ostrogiškio, nugalėjo Maskvos kariuomenę.

– 1992 m. Maskvoje krašto apsaugos ministras Audrius Butkevičius ir Rusijos Federacijos gynybos ministras Pavelas Gračiovas pasirašė Rusijos kariuomenės išvedimo grafiką. Rusija įsipareigojo iš Lietuvos karinius dalinius išvesti iki 1993 m. rugpjūčio 31 d.

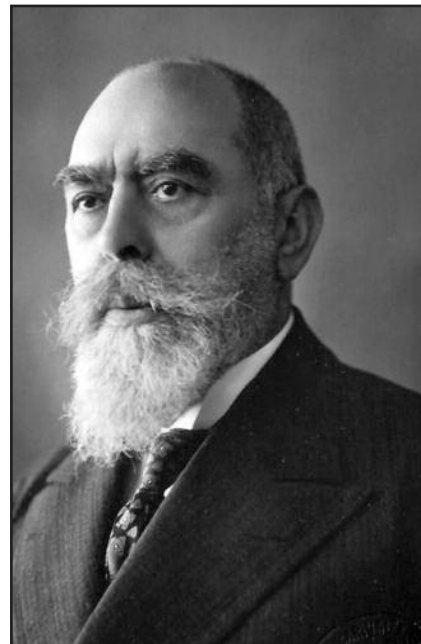
Rugsėjo 9 d.

Tarptautinė grožio diena.

– 1596 m. mirė Ona Jogailaitė, Lietuvos didžiojo kunigaikščio ir Lenkijos karaliaus Žygimanto Augusto sesuo, Stepono Batoro žmona (gimė 1523 m.).

– 1850 m. Kalifornija paskelbta 31-ąja JAV valstija

– 1934 m. mirė **Juozas Naujalis**, vargonininkas, kompozitorius, pedagogas ir choro dirigentas (g. 1869 m.).

Vyskupas M. Paliulis jam patikėjo įvykdyti bažnytinės muzikos reformą. Šį darbą J. Naujalis pradėjo kunigų seminarijoje, kur būsimuosius kunigus supažindino su grigališkuoju giedojimu ir bažnytine polifonine muzika.

1899 m. Kaune suorganizavo slaptą „Dainos“ chorą, vėliau išaugusį į „Dainos“ draugiją. Choras rengė gegužines ir slaptus lietuviškus vakarus – koncertus. 1905 J. Naujalis Kaune įsteigė pirmąjį lietuvišką knygyną.

Pirmojo pasaulinio karo metais gyveno Švenčionyse ir Vilniuje. 1916 m. grįžo į Kauną. Kurį laiką dėstė muziką „Saulės“ gimnazijoje, dirbo Kauno katedros vargonininku, koncertavo.

1924 m. buvo pirmosios Lietuvos dainų šventės rengėjas ir vyr. dirigentas, 1928 ir 1930 m. – Lietuvos dainų švenčių dirigentas.

Kaip vargonininkas virtuozas nemažai koncertavo Kaune, o 1922 m. su smuikininku Mečislovu Leškevičiumi – ir JAV.

J. Naujaliui pirmajam iš lietuvių muzikų 1933 m. suteiktas profesoriaus vardas.

Vedė kunigaikščių kilmės lenkę Moniką Kryt. Turėjo penkis vaikus: Zigmą, Juozą, Jadvygą, Tadą, Zofiją.

Jo kūrybinį palikimą sudaro apie 200 įvairaus žanro kūrinių.

– 1976 m. mirė Mao Dzedung, Kinijos politi-

nis veikėjas, Kinijos revoliucijos vadovas, pagrindinis kiniškojo komunizmo teoretikas (gimė 1893 m.).

Rugsėjo 10 d.

– 1866 m. mirė Michailas Muravjovas, carinės Rusijos valstybės veikėjas, Vilniaus generalgubernatorius. (nuo 1863 m. iki 1865 m.). Į šias pareigas paskirtas numalšinti 1863–1864 m. sukilimą Lietuvoje. Pasižymėjo ypatingu žiaurumu, už tai pramintas „Koriku“ (gimė 1796 m.)

Rugsėjo 11 d.

– JAV minima Patriotizmo diena (prisimenant 2001 m. rugsėjo 11 d. atakas)

– 1961 m. mirė Antanas Škėma, lietuvių išeivijos rašytojas, prozininkas ir dramaturgas, modernizmo atstovas (gimė 1910 m.).

– 1971 m. mirė Nikita Chruščiovas, Tarybų Sąjungos valstybės veikėjas, nuo Stalino mirties 1953 metais iki 1964 metų spalio valdęs šalį (gimė 1894 m.).

Rugsėjo 12 d.

– 1263 m. nužudytas Mindaugas ir du jo sūnūs.

– 1683 m. Lenkijos karaliaus ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Jono Sobieskio vadovaujama kariuomenė prie Vienos sumušė turkų kariuomenę.

– 2010 m. baigėsi pasaulio krepšinio čempionatas Turkijoje. Pirmąsias vietas iškovojo JAV, Turkija ir Lietuva.

Rugsėjo 13 d.

Programuotojų diena. (švenčiama kasmet 256-ąją metų dieną)

– 1562 m. LDK bajorai surašė aktą, reikalaujantį unijos su Lenkija.

– 1896 m. gimė Stasys Raštikis, Lietuvos kariuomenės vadas, generolas, politikas, LR krašto apsaugos ministras (m. 1985 m.).

– 1922 m. Azijoje (Libija) užfiksuota aukščiausia temperatūra Žemėje: 57,7 °C.

– 1981 m. mirė Stasys Barzdukas, JAV Lietuvių Bendruomenės veikėjas, lituanistas (g. 1906 m.).

– 1997 m. Kalkutoje (Indija) palaidota motina Teresa.

Rugsėjo 14 d.

Lietuva – Šv. Kryžiaus išaukštinimas.

– 1697 m. Augustas II karūnuotas Lenkijos ir Lietuvos karaliumi.

– 1901 m. Theodore Roosevelt tapo JAV prezidentu.

– 2003 m. Stokholme po 64 metų pertraukos Lietuvos vyrų krepšinio rinktinė tapo Europos čempionais, pakartodama 1937 ir 1939 metų sėkmę. Lietuviai finale 93:84 laimėjo prieš Ispanijos vyrų krepšinio rinktinę.

Vokietijos intervencija 1941 m. birželio mėnesį kartu su bėgančia sovietų kariuomene nubloškė Rusijon dar keletą tūkstančių lietuvių, kurių dauguma buvo keršto vengę komunistai ir okupacinio režimo kolaborantai. Tačiau dalis sovietizuotos lietuvių kariuomenės junginių kareivių taip pat atsidūrė Rytuose. Iš jų ir įvairiausių karių mišinio buvo suformuota 16-oji lietuviška divizija, kuri kovėsi Rytų fronte ir, be kovinių užduočių, dar turėjo atlikti demonstracinį politinį vaidmenį jau artinantis antrajai sovietinei okupacijai. *Tarybų Lietuvos* muliažai ir dekoracijos buvo reikalingi Stalinio režimui, kad galėtų padėti įtikinti pasaulį apie lietuvių pasirinkimą susiliesti su SSRS tautomis.

Taigi, Rusijos lietuvių bendruomenės *kitoniškumo* supratimas buvo diktuojamas indoktrinacijos ir savanaukiškai okupantų konstruojamo erdvėlaikio vaizdinių. Šiandien istorikai ir humanistika apskritai dar neranda universalių įrankių išaiškinti sovietų lageryje įkalintų ir milžiniškoje teritorijoje už spygliuotų vielų judančių lietuvių vaizduotės ir savijautos. Ann Applebaum žodžiais, Sovietų Sąjungoje žmonių apskritai ir Gulago kalinių padėtis skyrėsi tik jų įkalnimo laipsniu, o tos erdvės pavertimas namais, kur buvo ieškoma visokiausių būdų išsiskirti, buvo labai sudėtingas.⁴⁴¹ Viena lietuvių sovietizavimo pasekmių aiškinimo kryptis yra susijusi su kolonizavimo ir postkolonizavimo teorijomis. Nors sovietai, skirtingai nuo Vakarų imperialistinės kolonizacijos atstovų, neturėjo prisiėmę sau *civilizacijos misionierių* vaidmens, tačiau komunizmo kūrimo dekoracijos leido pridengti tikruosius užkariautojų motyvus ir elgtis su pavergtomis tautomis lyg save įteisinanties kolonizatoriams. Prievartinės indoktrinacijos priemonės, izoliacija nuo laisvos minties ir Vakarų kultūros, manipuliavimas vaizdiniais, erdvėlaikio kategorijomis, sąmoningas istorijos pasakojimo konstravimas, falsifikuojant esminius faktus, iškreipiant vertybines orientacijas, *saviškius* verčiant priešais, o skriaudėjus darant *saviškiškais*.

Okupacijos ir represijų išsklaidyti lietuviai turėjo slėpti labai skirtingas patirtis. Sovietai per abi okupacijas (1940–1941 m. ir 1944–1953 m.) išvežė į Rusijos gilumą ir Sibiro lagerius arti 200 000 žmonių. Pačiais santūriausiais skaičiavimais per pokario metus iki Stalino mirties 1953 m. sovietų valdžios buvo organizuoti 34 trėmimo reidai, kurių metu deportuoti 128 000 lietuvių⁴⁴². Keliolika tūkstančių pasipriešinimo dalyvių buvo areštuota partizaninių kovų metu. Prasiėjęs postalinės Sovietų Sąjungos *atlydžiui* daugelis tremtinių apsunktomis sąlygomis grįžo į Lietuvą, tačiau ir tuo metu lietuvių išsisklaidymas po *didžiąją tėvynę* nesibaigė: daugelis tremtinių nebegalėjo įsikurti savo gimtuose kaimuose ar Lietuvos miestuose. Daliai jų buvo lemta vėl iš naujo kurtis arčiau gimtosios žemės – Latvijoje ar Karaliaučiaus (sovietinių okupantų pavadinto Kaliningradu) srityje. Visa tai neleidžia rekonstruoti lietuvių tremties ir migravimo statistinių srautų.

Per ilgus sovietų valdžios dešimtmečius lietuvius po Rusijos ir jos prijungtų tautų erdves nešiojo švelnesnės prievartos vėjai. Pirmiausiai minėtina privaloma tarnyba sovietinėje kariuomenėje, pasižymėjusioje išskirtinėmis jauno žmogaus nužeminimo

KARKLO DIEGAS

lietuvių pasaulio istorija

EGIDIJUS ALEKSANDRAVIČIUS

149

Tremtinių palaikų sugrįžimas, 1989 m.

priemonėmis. Pašauktam lietuviui tikimybė tarnauti 3 ar 2 metus savame krašte buvo nedidelė. Tolinieji Rytai, bekrastis Sibiras, Vidurinės Azijos plotai, Kaukazo respublikos ir sritys, Tolimoji Šiaurė ir visa tai, ką pasiekdavo galingai besiplečiantis rusų laivynas, buvo per prievartą jaukinami. Muštras, patyčios ir manipuliacijos pasaulio vaizduote sruvo bendra vaga ir daugiau ar mažiau deformavo tautinio tapatumo jausmus. Vėlgi, dešimtims tūkstančių jaunų lietuvių velkantis rusiškas uniformas, sunku statistiškai nustatyti, kiek jų per tarnybos metus įsimylėjo peizažus ar vietines moteris ir liko toli nuo tėvynės. Absoliuti dauguma sugrįždavo namo, laukiami artimųjų ir saugantys lietuviško prierašumo prie savosios žemės jausmus.

Dar vienas santykinai prievartinis kelias į Rytus lietuviams buvo lemtas sovietų valdžios priemonių industrializuoti ar įsisavinti atokius Sovietų Sąjungos plotus. 6 deš. Kazachstano stepių arba, kaip sovietų žodžiais sakydavo – plėšinių, įsisavinimo karštligė iki šiolei yra spalvingiausias pavyzdys. Nesugebant ir per daug nesistengiant sugundyti laisvų žemių kolonizavimo idėja, sovietų valdžia tiesiog mobilizuodavo trūkstamą darbo jėgą ir techniką iš Lietuvos bei kitų stalinistinio socializmo šalies pakraščiu. Dažniausiai tai buvo sezoniniai darbai, tačiau ir jie disbalansuodavo natūraliai galėjusius vystytis savivokos bruožus. Prievartinio migravimo ir kolonizavimo siekiai valdžios rankose turėjo daugiau nei vieną tikslą. Šalia ūkinių motyvų visada buvo dirbtinis žmonių maišymas, demonstratyvus gyrimasis tautų gausybe vienoje ar kitoje pagal valstybinius planus kuriamoje industrinėje zonoje.

Prievartinis trėmimas ir pusiau prievartinis judėjimas į imperijos gilumą buvo traumuojanti aplinkybė, lėmusi didelės dalies lietuvių Sovietų Sąjungos gilumoje tapatumą. Bendra oficialaus optimizmo retorika besąlygiškai viešpatavo, bet nuo viešumos slepiamoje lietuvių savivokoje juos

ištikęs likimas buvo suprantamas visiškai kitaip. Iki šiol neregėtos šimtatūkstantinės tremtinių Sibire masės be kaltės ir laisvo pasirinkimo turėjo kęsti begalines traumas, pažemintumus, vien dėl to, kad buvo lietuviai. Tad daugumai pavergtos tautos sūnų ir dukterų Sovietų Sąjunga *didžiąją tėvynę* galėjo rodytis tik su skausmingos ironijos atspalviu. Rytietiškos despotijos manieras primenantis šeiminkavimas užkariautame krašte sovietų imperijos, kaip ir anksčiau Rusijos, negalėjo paversti savais namais. Nepaisant retorikos permainių ir tam tikrų konstitucinių simuliacijų Stalino rankomis lipdoma valstybė iš tiesų buvo ne mažiau žiaurus *tautų kalėjimas*, ypač toms užgrobtoms šalims, kurios buvo patyrusios nepriklausomo politinio būvio privalumus.

Po *tarybinio žmogaus* ar *komunizmo statytojo* retorine kauke slėpėsi daug nuskriaustų veidų. Neneigtina, kad nemažai prieš savo valią išvykusių į Rytus lietuvių liko ten amžiams.

Šiandien tai mena nykstančios lietuvių kapinės buvusių Gulago lagerių ar tremtinių gyvenviečių pašonėse. Lietuvių pasaulio vaizduotėje ir atmintyje labai ryškiai įsirėžia paveikslai, kuriuos atkuria *Misija Sibiras*. Tačiau kapines surasti lengviau, nei savo likimo kryžkelėse pasimetusių lietuvių ir jų palikuonis.

Daugumas Sibire palaidotų buvo tie tremtiniai, kurie negalėjo grįžti namo valdžios sprendimu. Tačiau daliai užteko ir savų motyvų, susirastų draugų ir net vyrų, žmonių, kad apsispręstų likti jau sava valia. Neretai likimo nublokšti lietuviai prisitaikydavo, sutikdavo savo likimą ir jau niekad negrįžo į gimtąsias vietas. Net jei sovietų valstybėje mobilumas, gamtos ir naujų erdvių komjaunuoliškas užkariavimas buvo glorifikuojamas labiau nei sėslus ir prie tradicijos prisirišęs žmogus, persikėlimas ir išsiskirtinimas nebuvo visiškai paprastas reikalas. Kaip DP stovyklų lietuviams iš karo tremtinių teko virsti emigrantais, taip neretai Sibiro tremtiniui teko virsti kolonistu. Tiesa, tokio žodžio jie nenaudojo. Kolonistai, kolonizatoriai, imperialistai – visos šios kategorijos sovietų indoktrinacijos žodyne priklausė išskirtinai Vakarų žmonėms. Čia, Rytuose, buvo naudojamas kitoks žodynas, o kolonijinė politika ir postkolonijinė sovietinių žmonių elgsena buvo skandinama marksistinėje-lenininėje retorikoje ir didesnės dalies rusiškai susikalbančiųjų ezopinėje kalboje. Kita vertus, lietuvių diasporos Vakaruose veikėjai ne tik matė Sovietų Sąjungos ekspansionizme imperinės Rusijos kolonijinės politikos tąsą, bet dargi pabrėžtinai rodė demokratinei pasaulio visuomenei, koks didžiulis nenuoseklumas lydi dekolonizacijos judėjimą.

441. Avižienis, Jūra. *Learning to Curse in Russian*. In Kelertas, Violeta (editor). *Baltic Postcolonialism*. – Amsterdam-New York, NY, Rodopi, 2006, p. 188.

442. Kiaupa, Zigmantas. *The History of Lithuania*. Vilnius: Baltos lankos, 2002, p.

VIDAUS LIGOS

EDMUNDAS VIŽINAS, M.D., S.C.
VIDAUS LIGŲ GYDYTOJAS
Kalbame lietuviškai
6918 W. Archer Ave. St. 5 ir 6
Chicago, IL 60638
Tel. 773-229-9965
Valandos susitarus

AKIŲ LIGOS

DR. ŽIBUTĖ ZAPARACKAS
DR. PAUL KNEPPER
Akių ligos – chirurgija
150 E. Huron, Suite 1000
Chicago, IL 60611
Valandos susitarus
Tel. 312-337-1285

ARAS ŽLIOBA, M.D.
AKIŲ LIGOS – CHIRURGIJA
219 N. Hammes Avenue
Joliet, IL 60435
Tel. 815-741-3220

DANTŲ GYDYTOJAI

DR. JOVITA KERELIS
DR. DAIVA BIDVA
DANTŲ GYDYTOJA
9525 S. 79 th Ave., Hickory Hills, IL
Tel. 708-598-8101

EUGENE C. DECKER, DDS, P.C.
DANTŲ GYDYTOJAS
Lietuviams sutvarkys dantis už prieinamą kainą
Susitarimui kalbėti angliskai arba lietuviškai
4647 W 103 St, Oak Lawn, IL
55 E Washington, Ste 2401,
Chicago, IL
Tel. 708-422-8260

SKAUSMO GYDYMAS

DR. RENATA VARIAKOJYTĖ
SKAUSMO GYDYMO SPECIALISTĖ
7600 W. College Drive
Palos Heights, IL 60463
Tel. 708-361-5550
Nugaros, kaklo, galvos, sąnarių bei kitų skausmų gydymas

PRENUMERUOKIME
IR SKAITYKIME
„DRAUGĄ“!
www.draugas.org

Sintautai – lietuvių sielos atgaiva

Godotinas broli, Vincai! Žmonės kalba, kad mudu, kilę iš Suvalkijos, per „Aušrą“ ir „Varpą“ pažadinome Lietuvą, kuri greitai minės valstybės atkūrimo 100-tį.

Nuostabus tas Šakių kraštas, ypač kai pažvelgi į jį iš kaimyninio kiemo. Malonu užsukti į kalbininko Jono Jablonskio gražiai tvarkomą gimtinę, pasidžiaugi lydėdamas ekskursijas Griškabūdžiu, su jo bažnyčia ir paminklu įžymiam kraštiečiui, lietuvių kalbos puoselėtojai ir gavitojai J. Jablonskiui.

Tiek daug pagarbos vienam asmeniui gali išreikšti tik labai mylintys savo tėviškę kraštiečiai.

Tačiau iš tolo baltos bažnytėlės bokštais švytintys Sintautai pasitinka keleivį kaip ypatingas Zanavykijos kampelis. Čia švyti ypatinga aura. Miestelio kapinaitės – krašto kultūros paveldo dalis. Lankytojas, stabtelėjęs prie stendo su čia amžino poilsio atgulusių šviesuolių pavardėmis, visų pirma pasuka prie kuklaus kapelio, kur ilsisi poetas Pranas Vaičaitis.

Man, atvykusiam iš romantiško Paežerių dvaro, smagu surasti keletą sąsajų su Sintautų krašto iškilomis asmenybėmis.

Marijampolės gimnazijoje kartu su Pranu Vaičaičiu mokėsi Jonas Stankūnas. Tai jis su dr. J. Basanavičiumi Didžiajame Vilniaus Seime pirmininkavo posėdžiams. Jo sūnus Jonas vedė žinomą JAV lietuvių išeivijoje dailininkę Magdalena Birutę Stankūniene. Šios dosnios ir atviros prigimties lietuvių darbai eksponuojami Paežerių dvare, Vilkaviškio krašto muziejuje ir jos vardo galerijoje Marijampolėje.

Iš Sintautų apylinkių kilęs Vasario 16-osios Akto signataras Jonas Vilokaitis, ant tėvų kapų Sin-

Sintautai

tautuose pastatė įsimintiną menišką paminklą. Jonas Vilokaitis prieš Antrąjį pasaulinį karą nusipirkęs Paežerių dvarą jį išgelbėjo nuo griovimo.

O kiek daug gražių darbų atliko Sintautų akademija, krašto kultūros puoselėtoja. Sintautiškiečiai gali pagrįstai didžiuotis puikiu istorinės kraštotyros darbu, leidiniu tapusiu Sintautų enciklopedija. Su jos redaktore, mano bendrakurse Vida Girininkiene kartu rinkome medžiagą jos straipsniui apie Sintautų kultūros šviesulį, kunigą Antaną Maskeiliūną.

Džiaugiuosi, kad man teko garbė susipažinti ir vaisingai bendrauti su bibliofilu Vidmantu Stanu-

liu. Vilkaviškio muziejaus fondai šio kultūros puoselėtojo rūpesčiu pasipildė ne vienu vertingu eksponatu.

Poetas Pranas Vaičaitis įamžintas paminkle, sugrįžo į Sintautus, greta atnaujintos mokyklos. Manau, kad senoji mokykla ateityje galėtų tapti Sintautus garsinančiu nauju kultūros šviesuliu. Čia įkūrus Zanavykų muziejaus filialą, pradėtų pulsuoti ir skleisti lietuvišką dvasią dar vienas Sintautų ir Zanavykijos pasididžiavimas.

Antanas Žilinskas

Vilkaviškio krašto muziejaus direktorius

Pasikalbėjimai Vinco su Jonu apie Napoleoną, Rusijos carą ir Marijampolės gimnaziją

Godotinas prieteliau, Vincai! Matau, kad mano pasakojimas apie karalienę Boną tave sudomino. Kaip matai ši energinga moteris padėjo ūkinio ir ekonominio Vilkaviškio krašto vystymosi pagrindus. Tad esame europietiškesni nei kokie pasipūtę senieji europiečiai.

Girdamas Vilkaviškį, tu vis iškeli Napoleono vaidmenį Suvalkijos kraštui. Ką galėjo duoti šis pasipūtęs savimyla kariautojas užgrobtam kraštui.

Matai Vincul, tu irgi „Varpe“ rašei, kad Lietuvos bajorai, kad ir Mykolas Kleopas Oginskis, tikėjosi atkurti Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę.

Rašiau ir patvirtinau, kad bajorai tik lankstėsi prieš imperatorių ir prašė laisvės.

„Laisvė iškovojojama kovose ir kraujo kaina“ – atsakė jiems Napoleonas. Tai mintis iš Tavo rašinio: Tai koks gi Napoleono nuopelnas Vilkaviškiui?

Kaip pažiūrėsi, Vinculi. Apsistojęs 1812 m. birželio 19 d. Vilkaviškyje ir čia paskelbęs karą Rusijai, jis įrašė Vilkaviškio vardą į pasaulio istoriją. Juk čia sprendėsi Rusijos ir Europos ateitis.

Ir tai viskas?

Napoleonas Bonapartas buvo Prancūzijos revoliucijos kūdikis. Jį išgarsino ne karai, o teisinis dokumentas, reglamentavęs piliečių teises ir santykius su valstybe, tai garsusis Civilinis kodeksas. Kai 1808 metais, sutriuškinęs Prūsiją, jis įkūrė Varšuvos karalystę, į jos sudėtį pateko mūsų Suvalkija. Štai čia ir esmė. Paskelbta galimybė tapti laisvu, keliauti į kitą šalį, užimti pareigas ne pagal kilnę, o sugebėjimus, įvesta civilinė santuoka ir t. t. Išbaudžiantos Suvalkijos valstietis pradėjo rūpintis savo ūkiu, leisti vaikus į mokyklą. Suvalkiečiai europietiškaiai mąstyti pradėjo pusšimčių metų anksčiau, nei likusi Lietuva. Štai čia ir yra Napoleono nuopelnas.

Matau, Jonai, kad tu ne tik pasakas ir dainas Ožkabaliuose renki, bet ir istoriškai filosofuoji. Tačiau kuo čia dėtas Rusijos caras, jis gi lenkus ir lietuvius nutautinti ir surusinti siekė.

Nepyk, Vincai, bet gi tu pats dideliu lenku buvai tapęs. Pameni, kaip pats apie save „Tėvynės varpuose“ rašei. Įstojai į Marijampolės gimnaziją ir – cituoju: „Vos spėjau apsilvilti mėlyną mundieraitę su baltais sagučiais, susimaišiau su draugais mokin-

tiniais, pajutau, kad mano dvasioje kažin kas dedasi... jaučiu, kad man gėda atsimiti, kuomet aš buvau, o ypač bauginausi, kad draugai nepatirtų, joguei moku lietuviškai”.

Neprimink, Joneli, gėda man. Ačiū Tau, nes tik per „Aušrą“ pajutau lietuviu esąs. Pameni „Varpe“ rašiau: „Gaila man buvo tų valandų, kurios nesugražinamai išbrauktos tapo iš mano gyvenimo, kai po lietuvių, ir gėda, kad taip ilgai buvau apgailėtinu pagėdėliu”.

Bet grįžkime prie caro ir jo politikos.

Rusijos caras, siekdamas lietuvius inteligentus patraukti į savo pusę, atitraukti nuo lenkiško judėjimo už karalystės atkūrimą ir ypač po 1863 m. sukilimo, leido Marijampolės gimnazijoje dvi neprivalomas lietuviškas pamokas. Gimnazijoje lietuvių kalbą dėstė Vilkaviškio krašto mokytojai, P. Arminas-Trupinėlis (Geisteriškiečiai), P. Kriaučiūnas (Vištytis), J. Staniškis (Gižai). Kas lankė šias pamokas, Maskvos universitete gaudavo 300 rublių stipendiją. Tai lyg ir meduolis greta lazdos.

Taip, Vincai, ir aš gavau šią stipendiją, gavo J.

Jablonskis ir kiti suvalkiečiai studentai. Štai šio caro politika, nors ir prieš jo valią ir subrandino lietuvišką tautinę savimone, atvedusią tautą į valstybės atkūrimą.

Primink, Vincai, kaip caras ir tau padėjo.

Buvo toks nuotykis. Lenkų patriotų paprašytas perrašiau jiems marksistinius raštus, už tai buvau areštuotas ir pašalintas iš Varšuvos universiteto. Likau be nieko, nei paramos iš namų, nei gydytojo diplomo. Tuomet nenuleidau rankų ir dvejus metus rašiau prašymus, kad galėčiau tęsti mokslus, bet nesėkmingai. Ir kartą, kai caras lankėsi Varšuvoje ir prabangia karieta važiavo miesto gatvėmis, prasiroviau pro minią, prišokau prie karietos ir įmečiau laišką su prašymu. Caras prašymą perskaitė ir suteikė malonę, vėl tapau studentu.

Ką gi, Vinceli, pasirokavome apie tuos senus laikus ir atradome suvalkietiško charakterio ir Tautinio Atgimimo šaknis pas karalienę Boną, Napoleoną ir Rusijos carų politiką.

Nugirdo Algimantas Praeivis

Pasikalbėjimai Vinco su Jonu apie svetimšales žmonas ir lietuvišką kybartiečio Prano Eidukevičiaus šeimą

Godotinas prieteliau, Vincai! Ar tu pastebėjai, kiek daug vasarą pro mano paminklą praeina kitataučių moterų. Keisti laikai Lietuvoje. Negi neužtenka lietuvių tinkančių vyrų ir žmonių.

Jonai, Jonai! Ką tu stebiesi, juk ir mudu tik svetimtautes mylėjome, tu Elena, vokietė, aš Valerija, lenkaitė.

Kiti laikai buvo. Pameni, trokšdami kurti šeimas, ieškojome nuotakų lietuvių. O jų veik nebuvo. „Pirmąją lietuvių inteligentų šeimą sukūrė Jonas Jablonskis ir Konstancija Sketerytė. Tai buvo toks retas atvejis, kad apie jį net parašė JAV lietuvių laikraštis „Vienybė lietuvių“. Beveik visiems pirmiesiems lietuviams inteligentams iškilo dilema, kokią šeimą kurti – mišrią ar lietuvišką“. (Žr. A. Butkuvienė, *Garsios Lietuvos moterys*, 2007 m.).

Taip, Jonai, ir mano kaimynas Vincas Pietaris dėl to pergyveno. Vedybos su kitataute, tai lyg tautiško darbo, pavergtos tėvynės reikalų išdavystė. O santuoka su neišsilavinusia lietuvaite, kaimo mergele, taip pat nebuvo išeitis. Apie tai Vincas Pietaris rašė: „Jauna mergiščia mūsų kampo nemoka nei virti, nei siūti, nei megzti. Mažai to, ji nemoka nei žodį ištarti, nei žingsnių žengti. Atsiradusi tarp apšviestų, ji jaučiasi kaip pagauta, ir apšviestas negali ant tokios mergos žiūrėti kaip ant žmogaus, su kuriuo jam miela arba nors galima būtų amžių pragyventi. Mažai to, ir pati merga lietuviškai supranta gerai, jog, išėjęs už apšviesto žmogaus, vargiai bo ji būtų laiminga, vargiai bo gyventų be rūpesties ir ašarų“ (V. Pietaris, *Rinktiniai raštai*, V., 1973).

Tačiau buvo ir išimčių, juk gydytojas S. Matulaitis vedė kaimo mergele.

Taip, tai, taip, o paskui savo atsiminimuose rašė, kaip kartą jis savo kaimietei žmonelei pusę nakties pasakojo ir skaitė ištraukas iš tautos istorijos ir mokslo pasaulio. Kai išjautė iš žmonos mokslus, išgirdo, kaip jo klausytoja užmigusi skaniai šnipojo.

Girdėjau apie tavo Valeriją, apsiškaičiusi, grojanti fortėpjonu, kaip ir mano Eleonora.

Mums pasisekė. O ir Vincas Pietaris nesiskundė vedęs rusaitę Mariją Kosovič. Ji buvo baigusi Maskvos mergaičių pensionatą. Dvylika metų jaunesnė už Vinčą, muzikavo, gražiai piešė, ir atitiko Vinco moters idealą.

Betgi draugai ir bičiuliai ant Vinco labai supyko ir laikė jį parsidavėliu. Nusigrėžė ir artimieji, motina, broliai, seserys.

Skaičiau, kaip jis su širdgėla rašė savo broliui: „Norėčiau labai, kad mama da pamatytų mano ponią ir vaiką ir kad galėtų susiraminti dažnojus tai, kad aš nė vieną žodį jai neištariau neteisybės“.

O kaip O. Pietarienė žiūrėjo į vyro tautinius jausmus?

Ji juos labai gerbė. Kai kartą jų namuose apsilkė lietuvis kunigas, nebemokąs lietuviškai, ponija Marija jį smarkiai sugėdijo: „Koks tamsta lietuvis, kad savo gimtosios kalbos nemoki, mano vyras, ir toli nuo savųjų gyvendamas, nei savo krašto, nei kalbos nepamiršo“. Kai V. Pietaris vaikų

paklausdavo: – Kas tu esi? Vaikai, motinos pamokyti atsakydavo: – *Ja litoviec, ja litovka*.

Pasisekė Vincui, o štai tavo, Jonai, bendražygis A. Vištelis-Višteliasukas, su kuriuo kartu „Aušrą“ pradėjai leisti, per vokiečių moterį prarado ir draugus ir tėvynę, na ir gyvenimą baigė beprotnamyje.

O M. Pietarienė Lietuvai tikrai daug nusipelnusi. Tik Marijos dėka išsaugotas V. Pietario kūrybinis palikimas, jo numizmatinė kolekcija. Būdamas 40-ties Marija liko našle su penkiais vaikais. Tuomet ji man rašė: „Sunku man dabar, nepakeliamai sunku, aš iki galo negaliu susitaikyti su savo skausmu, negaliu pagalvoti, kad nebėra jau mano brangiausiojo. Juk jis į mane žiūrėjo kaip karščiausiai mylinti motina į savo vaiką. Tik tas, kas gerai pažino mūsų šeimą ir žinojo, kuo mums buvo velionis, gali suprasti, koks begalinis yra mano skausmas.“ (*Lietuvių rašytojai laiškuose ir atsiminimuose*, V. Vaga, 1987).

M. Pietarienė, kitatautė, moters idealas. O kas ta pirmoji lietuvaite pasiekusi mokslo aukštumų?

Tai Barbora Burbaitė, revoliucionieriaus iš Kybartų, garsaus socialdemokrato Prano Eidukevičiaus žmona.

Nieko apie tai nesu girdėjęs, papasakok plačiau.

Barbora buvo pirmoji lietuvaite, gavusi aukštojo mokslo diplomą. Ji gimė 1867 m. Biržų apskrityje, Mikališkių vienkiemyje. Jos du broliai tapo kunigais. JAV išgarsėjo jos brolis Aleksandras, poetas, publicistas ir leidėjas. 1889 m. emigravęs į Ameriką čia kūrė lietuviškas parapijas, kurių iki tol ten nebuvo. Išspausdino S. Daukanto Lietuvos istoriją, K. Donelaičio „Raštus“.

Jo brolis Jonas Burba kunigavo Vilnijos krašte, organizavo draudžiamos lietuviškos spaudos platinimą, kovojo už blaivybę.

Barbora, brolių remiama, mokėsi Vilniaus mergaičių gimnazijoje, o gyveno pas būsimojo Lenkijos diktatoriaus tetą Stefaniją Lipmanaitę, laikusią mokinių bendrabutį. Čia ji artimai susibičiuliavo su broliais Pilsudskiais-Bronislavu ir Juzefu, kurie jai savo pažiūromis padarė didžiulę įtaką.

Ciuriche baigusi mokslus, gavo diplomą su įrašu „Virgo doctissima“ (mokyčiausia mergina).

1900 m. rudenį ji tampa viena iš septynių moterų gydytojų Vilniuje.

O kas ją siejo su broliais Pilsudskiais. Esu girdėjęs, kad jie žavėjosi terorizmu, rengė pasikėsinimą į carą Aleksandrą III.

Barbora netiesiogiai dalyvavo pasikėsinime į carą Aleksandrą III. Pasikėsinime dalyvavo broliai Pilsudskiai, nes jų tetos Stefanijos Lipmanaitės bute buvo ruošiami sprogmenys ir išvežti į Peterburgą, bei vilnietis J. Lukoševičius. O Peterburge tie sprogmenys pateko į Aleksandro Uljanovo (V. Lenino brolio) rankas.

Kai caro žandarai susekė sąmokslininkus, S. Lipmanaitės bute surengta krata. Šeimnininkė ir brolius Pilsudskius išgelbėjo Barbora, pasukutinę akimirką išnešusi sprogmenų

Brangiam sūnui

A † A
PAULIUI ALEKNAI

mirus, nuoširdžiai užjaučiame motiną, mūsų tarybos narę VANDĄ ALEKNIENĘ, seserį AUDRĄ LINTAKIENĘ su šeima bei gimines ir kartu lūdimė.

Lietuvių Dailės muziejus

www.draugas.org/mirties.html

likučius.

Taigi, Jonai, ji buvo lyg ir pirmoji lietuvių teroristė.

Klysti, broliu, ją sužavėjo socialdemokratinės idėjos, kurios ir suvedė su Pranu Eidukevičiumi.

O kaip jie susipažino?

P. Eidukevičiaus sesers Juzefos popieriaus ir piešimo reikmenų paruošė, kur buvo konspiracinis butas. Dabar tai Pylimo ir mano vardu gatvės kampinis namas Vilniuje.

Pr. Eidukevičių aš gerai pažinau 1918 m. Jis irgi dalyvavo lietuvių suvažiavime, rinko 20 asmenų Lietuvos tarybą. Tik vėliau, matyt, mūsų kraštiečio V. Mickevičiaus-Kapsuko įkalbintas, pasuko su bolševikais, tapo Vilniaus Darbininkų deputatų tarybos prezidiumo pirmininku. Įdomi asmenybė. Buvo aktyvus PPS (*Polska partija socialistyczna*) veikėjas, J. Pilsudskio bendražygis, 1913 m. organizavo streikus Philadelphijoje, buvo Austrijoje areštuotas kartu su V. Leninu, o 1918 m. pirmininkavo Lietuvos komunistų suvažiavime, rengė jo rezolucijas, buvo jų partijos prezidiumo pirmininku. Bolševikams pralaimėjus, pasitraukė į Smolenską, dirbo *Čeka* organuose, komunistų internacionale.

Atgrasus tipas, išverstakailis. Ai tokius „Varpe“ vanojau. Ir kaip tokia šviesi, tauri moteris, kaip Barbora Burbaitė galėjo pamilti tokį pasaulio perėjūną.

Vinceli, argi suprasi moters širdies jausmus. Juk jis buvo stotingas, impozantiškas vyras, didelės fizinės jėgos. Ir drąsus. Kybartiečius ir dabar jo būdas žavi. Pasakojau, kad kartą caro žandarai jį susekė ir gatvėje vijosi. Užuož žaibiškai sprukęs nuo persekiotojo, Eidukevičius palaukė, kol šis prisiartins, trenkė jam per žandą ir tik tuomet pa-

sileido bėgti.

Sutinku, juk poetai sako „Kiekvienas amžius meilei pavaldus“.

Taigi, kiek pamenu pažinties su Barbora metu, Pranui ėjo 44-ieji metai, o Barbora jau 40-ieji buvo užkabinti. Tad ir pamilo tą neštą pamestą šetoną raudonąjį vėlyva senmergės meile, atvedusia iki tragedijos.

Susituokė jie Vilniaus kalėjime ir tegyveno trejus metus.

Buvau Praną sutikęs lietuvių konferencijoje. Kai priėmėme rezoluciją kurti demokratinę Lietuvą ir išrinkome krašto tarybą, jis balsavo už visus nutarimus.

Lūžis jo gyvenime įvyko, berods, po bolševikinio perversmo Rusijoje.

Taigi, tada negausi kairiųjų socialdemokratų grupelė ir sukūrė nykštukinę Lietuvos kompartiją. O kai Raudonoji Armija 1919 m. okupavo Vilnių, Pranas tapo Vilniaus darbininkų tarybos pirmininku, vienu iš kompartijos vadų.

O koks tolesnis Burbaitės, tos šviesios moters likimas?

Pranas pasitraukė į Rusiją, o ji liko Lietuvoje. Gyveno ir dirbo Šiauliuose. Iš savo algos šelpė neturtingus, komunistų įtraukta į antilietuvišką veiklą pateko į kalėjimą. Iš ten, pasikeitus politiniais kaliniais, išvyko į Maskvą. Ji prarado šeimyninio ir politinio gyvenimo iliuzijas. Ilgėjosi Lietuvos, suprato savo gyvenimo tragizmą.

1937 m. Stalinizmo teroro metais suimta. Kalėjime nusilpo, apako. 1939 m. gegužės 10 d. Ypatingojo tribunolo nutarimu „už tėvynės išdavimą“ sušaudyta.

Nebeliko net jos kapo.

Nugirdo Algimantas Praeivis

ATLANTIC Express Corp.

Šiame automobilių gabenimą į visą pasaulio šalis, automobilių pirkimą iš visų JAV aukcionų, asmens turto perkraustymą 1-708-599-9680

SIUNTINIAI
LIETUVA, LATVIJA, ESTIJA, LENKIJA, UKRAINA

Siuntinių paėmimas iš namų:
630-774-2136

Asmeninių siuntų tel.:
708-907-3000

Centrinio ofiso adresas:
8801 S. 78TH AVE, BRIDGEVIEW, IL 60455

SIUNTINIŲ PRIĖMIMO VIETOS

AAA Calos Cave 6501 W. Irving Park Rd. Chicago, IL 60634 Tel: 773-283-7701

AAA Extreme Exteriors 3740 N. 29th Ave. Suite D Schiller Park, IL 60176 Tel: 847-671-1155

AAA Biomed 360 Towline Rd. Mundelein, IL 60060 Tel: 847-566-6876

Smilga 2619 83rd St. Darien, IL 60511 Tel: 630-427-0929

Excel Insurance 5150 W. Belmont Ave #4, Chicago, IL 60641 Tel: 773-777-4700

Atlantic Express Chicago 2719 W. 71 St., Chicago, IL 60620 Tel: 773-434-7819

Lithuanian Plaza 9921 S. Roberts Rd., Palos Hills, IL 60465 Tel: 708-599-8866

Konigalkščių Užega 6312 S. Harlem Ave., Summit, IL 60501 Tel: 708-594-5622

Riža 6551 South Cass Ave., Westmont, IL 60559 Tel: 630-964-7882

Always With Flowers 1136 B S. State St., Lemont, IL 60439 Tel: 630-957-0339

Eurus Deli 22 W. 535 Butterfield Rd., Glen Ellyn, IL 60137 Tel: 630-469-4290

Wonders of Nature 714 S. Buffalo Grove Rd., Buffalo Grove, IL 60089 Tel: 847-793-1000

PAS MUS IR APLINK MUS

■ **Čikagos apylinkių ateitininkai ir bendraminčiai** yra kviečiami į ypatingą sutikimą su svečiais iš Lietuvos – LR Seimo nariu Pauliumi Saudargu bei politologais dr. Laurynu Kasčiūnu ir Linu Kojala. Susitikimas vyks penktadienį, rugsėjo 12 d., 7:30 val. v. Ateitininkų namuose, 1380 Castlewood Dr. Lemont, IL. Svečiai pasidalins mintimis apie dabartinę Lietuvą krikščioniškos pasaulėžiūros akimis.

■ **Brighton Parko Švč. Mergelės Marijos**

Nekalto Prasidėjimo bažnyčioje (2745 W. 44th St., Chicago, IL), rugsėjo 14 d., 10 v. r. šv. Mišias atnašaus kun. Gediminas Keršys. Rugsėjo 21 d., 2 val. p. p. iškilmingas parapijos šimtmečio šv. Mišias celebruos kardinolas Francis George, O.M.I. Rugsėjo 28 d., 1 val. p. p. – parapijos šimtmečio pokylis Mayfield Banquet Hall (6072 S. Archer Ave., Chicago, IL). Bilietus galite įsigyti pas Viktorą Kelmelį, tel. 773-376-3928 arba klebonijoje, tel. 773-523-1402.

Dėmesio! Priimami Lietuvių Fondo prašymai stipendijoms. Stipendijų prašymo anketos priimamos iki **2014 m. spalio 10 d.** Elektroninę stipendijų prašymo anketą rasite mūsų tinklalapyje: www.LietuviuFondas.org (skiltyje „Stipendijos“).

Šiais metais Lietuvių Fondas jau paskirstė 327,913 dol. projektų, puoselėjančių lietuvių švietimą, kultūrą, tradicijų bei papročių išsaugojimą, paramai.

Dėkojame visiems LF nariams ir rėmėjams!

LF informacija

LR generalinis konsulas Čikagoje ir JAV Lietuvių Bendruomenės Lemonto apylinkė maloniai kviečia į susitikimą-diskusiją

„Rusijos invazija į Ukrainą ir galimos grėsmės Lietuvai. Ar Lietuva pasiruošusi?“

su jaunosios kartos Lietuvos politikais ir politikos ekspertais, neseniai grįžusiais iš Ukrainos

LR Seimo nariu, Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų prezidiumo nariu, šešėlinės Vyriausybės ministru

Pauliumi Saudargu;

Politologu, Rytų Europos studijų centro analitiku

Dr. Laurynu Kasčiūnu;

Politologu, Valstybingumo ir tradicijos studijų centro direktoriumi

Linu Kojala

ir jų surengtos ekspedicijos

Lietuva – Ukraina'14 „BROLIAI“ pristatymą

2014 m. rugsėjo 13 d., šeštadienį, 1:30 val. p. p.

**Pasaulio lietuvių centro didžiojoje salėje
14911 127th Street, Lemont, IL 60439**

Savaitgalio kaleidoskopas

Rugsėjo 5 d., penktadienį, Čiurlionio galerijoje Jaunimo centre parodoje „Sudie, brangi vasara“ savo kūrybą pristatė (iš k.): Leona Petreikytė-Siliūnienė, Daiva Karužaitė, Magdalena Stankūnė ir Virginija Norbuta.

Rugsėjo 6-osios vakarą aktorė Audrė Budrytė ir korporacija „Giedra“ teatro mėgėjus pakvietė į monospektaklį „Une Baye“.

Rugsėjo 6 d. Lietuvių dailės muziejuje Lemonte atidaryta paroda „Mūsų Ignas“. Ją aplankyti galima iki rugsėjo 14 d.
Jono Kuprio nuotraukos

Burkimės dainuoti!

Lietuviškas NJ, NY, PA jaunime, junkimės bendrai dainai! Tai puiki proga kartu pajusti dainos jėgą, pabendrauti ir praleisti laiką kartu su bendraminčiais! 2015 m. vasarą Čikagoje dalyvaudami Dainų šventėje patirsite neišdildomų įspūdžių! Rugsėjo 14 d. 12 val. p. p. kviečiame atvykti į pirmą susirinkimą Elizabeth lietuvių parapijos salėje, adresu 211 Ripley Place, Elizabeth, NJ.

WWW.DRAUGAS.ORG